

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מיוחד:
שיחה עם הרבי
מקוסוב זצ"ל

לכל אחד מאתנו יש את הרגעים שלו בחיים שהוא מתיימש,
אבל יש גם את הרגעים שהוא חי, שיש לו חיות.
זו הסבה שאנשים צריכים להפגש, כי יתכן שבאותו רגע שנפגשים
אני או אתה קצת ב"דאון" ולשני יש חיות,
והוא יכול להחיות את השני עם מלה טובה, עם חיוך,
עם אהבת ישראל. לכן "או חברותא או מיתותא",
הכוונה שבלי חברותא אני "מיתותא", אני מתיימש.
החברותא עוזרת לי לשמור את עצמי בחיים.

[מתוך השיעור "אז נדברו ידאי ה'"]

חקת תשפ"ד

23 תורת האדם
אהבת שלום
אמירת התורה בהכנה מראש

26 הסיפור החסידי
"דא גזרת אורייתא"
סיפור לפרשת חקת

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
כוונת בתרומת כליה
וליווי מועמד לגיור

29 פאָדזשן אַלעקס
'בול' בעצמות!
רזי יגלה לנו את סוד התפלה הקצרה

04 הבקשות של שבת
כוונה בנוסח הברכה האמצעית בשבת
עיון בבקשות הרוחניות בתפילות שבת

10 "כרע במודים"
ארבע השתחוואות בתפלה
כוונות ההשתחוואות

13 יום האמונה
התוועדות ג' תמוז
התבוננות בחת"ת של יום ג' תמוז

15 "אז נדברו יראי ה'"
שיח בין הרב גינזבורג שליט"א
והרבי מקוסוב זצ"ל
דיבורים בעבודת ה'

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובכללם לקוראי **עלון נפלאות**.
לפניכם גליון לשבת פרשת חקת, מלא בכל טוב - **שיעורים, התוועדויות ודיבורים חסידיים. השבוע בגליון:**

שלשה שיעורים **קצרים וטריים מבית הרפואה** השבוע בגליון - **כוונות תפילת השבת**,
כוונות **ההשתחוואות בתפילת עמידה** והתוועדות **ג' תמוז** - יחד עם **שיח מתוק בעבודת ה' של הרב יבדלחט"א עם הרבי מקוסוב זצ"ל** מאלול תשע"ט.

השיעור הראשון - **הבקשות של שבת** - הוא **שיעור קצר שמסר הרב** למחרת הניתוח **בעודו שוהה במחלקת טיפול נמרץ (!)** ובו פרש הרב התבוננות קצרה ומאירה על סדרת **הבקשות הרוחניות** שבנוסח **תפילת שבת קדש**.

בשיעור השני - **"כרע במודים"** - שיעור קצר ממוצש"ק קרח בבית הרפואה, **המשיך הרב בעיון וכוונות התפילה**, כשהפעם הוא מבאר **כוונות חדשות בארבע ההשתחוואות** שבכל תפילת עמידה.

השיעור השלישי - **יום האמונה** - הוא **התוועדות ג' תמוז** קצרה, בה התבונן הרב בשיעורי **החת"ת היומיים** ודרכם באר את **מהות היום - אמונה פשוטה**.

לפני כשבועיים הסתלק לבית עולמו **אחד מהמיוחדים שבצדיקי דורנו, הרבי מקוסוב ארה"ב** - רבי שרגא פייזש הגר. במהלך השנים האחרונות **הגיע הרבי פעמיים למעונו של הרב** לשוחח בענייני חסידות ועבודת ה'. השיעור הרביעי בגליון - **"אז נדברו יראי ה'"** - הינו רשימה מרתקת מביקורו האחרון אצל הרב, באלול תשע"ט, ובו תוכלו לקרוא את **השיח המיוחד והפנימי בין שתי דמויות מיוחדות של עובדי ה' הנותנים בים דרך לרבים**.

כפי שניתן להתרשם מהשיעורים, ברוך ה' הרב מתאושש אטיאט מהניתוח, אך עדיין ישנה **כברת דרך**. נשלח לרב איחולי רפואה שלמה - שיהיה **בריא, חזק ושמח** - ונמשיך להרבות תפלות וזכויות לרפואה שלמה ומהירה לרב **יצחק פייזש בן בריינה מלכה בתושח"י**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת בלק הבעל"ט:
נ"ך יומי - הושע פרקים א'ז; משנה - גיטין פרק ה.

הבקשות של שבת

קיצור מהלך השיעור

למחרת הניתוח שעבר הרב בשבוע שעבר, בעודו בטפול נמרץ, הוא מסר – בהוראת רופאיו המסורים... – שיעור יפהפה על **נוסח התפלה בשבת**, הכולל סדרה של **בקשות רוחניות**. זו דוגמה יפה לכך שהקבלה נכונה, שהופכת את **אוסף הפרטים לתמונה שלמה**, גם מפיקה **אוסף פנינים בהבנת הפרטים** עצמם. בעזרת ה', התפלה בכוונה החדשה, והישום של **נקודות ה'עבודה'** שבה, יוסיפו **בריאות, חיים ושמחה** – "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא".

הבקשות הרוחניות בשבת

נאמר משהו שחשבתי עליו בשבת. יש נוסח שחוזר על עצמו בכל תפלות השבת^א, בברכה

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. כ"ז סיון תשפ"ד – הדסה עין כרם.

א בפנים הובא הנוסח של ליל שבת, אך לפי נוסח האריז"ל יש שינויים קטנים בין התפלות: בליל שבת אומרים "שבת קדשך וינוחו בה", בשחרית ובמנחה "שבת קדשך וינוחו בו" ובמנחה "שבתות קדשך וינוחו בס". ההסבר השגור (ראה משנת חסידים מסכת ערבית דשבת פ"ה ס"ה; שחרית דשבת פ"ח ס"ד; שארית יום השבת פ"ג ס"ב; לקו"ש חי"ד ואתחנן א ס"ו ושי"ג) הוא שבליל שבת עולה המלכות ("בה"), ביום השבת מתגלה האור של ז"א ("בו") וברעוא דרעוין מאירה המדרגה שלמעלה מז"א ומלכות הפנימיים, ה"צ שבצלם) ו"בס" (לשון רבים) ברעוא דרעוין כנגד חיה"יחידה (המקיפים, למ שבצלם), שאזי נשלם הצלם, וד"ל.

האמצעית, ומתבקש לעשות ממנו פרצוף:
 אֱלֹהֵינו וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינו. רְצֵה נָא בְּמִנוּחֵתָנוּ.
 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרֹתֶיךָ. שִׁבְעֵנוּ מִטּוֹבֶיךָ.
 וְשִׂמְחָה נִפְשָׁנוּ בִישׁוּעֹתֶיךָ. וְטַהַר לִבָּנוּ לְעִבְדֶּךָ בְּאֵמֶת.
 וְהַנְּחִילֵנוּ הוֹי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן שַׁבַּת קִדְּשֶׁךָ.
 וַיְנַחֵנוּ כִּהָּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִקִּדְּשֵׁי שְׁמֶךָ. בְּרוּךְ אַתָּה הוֹי מִקִּדְּשֵׁי הַשָּׁבַת.

שמתי לב שיש פה שורה של עניינים – רצף של בקשות שמבקשים כאן. בשבת לא מבקשים^ב, אבל את הדברים האלה, שהכל בקשות רוחניות, מותר לבקש גם בשבת. כמה בקשות יש כאן? (א) רצה נא במנוחתנו (ב) קדשנו במצותיך (ג) ותן חלקנו בתורתך (ד) שבענו מטובך (ה) ושמח נפשנו בישועתך (ו) וטהר לבנו לעבדך באמת (ז)

ב ירושלמי שבת פט"ו ה"ג.

ונשמע". אין בעם ישראל קדושה נעלית יותר מהקדושה שהתגלתה באמירת "נעשה ונשמע" מתוך בטול גמור – קדושה שלמעלה גם מלימוד התורה. גם בלימוד התורה יש בטול, תחושה של הלומד שהוא עוסק ב"תורתך" של הקב"ה^א, "כעונה אחר הקורא"^ב, אבל זו לא החוויה הפשוטה בלימוד התורה, שיש בו הבנה והשגה וגם תענוג של הלומד, 'יש מי שאוהב', כמו שאנחנו מביאים תמיד מהקדמת האגלי-טל^ג. לעומת הטוב-טעם שיש בלימוד התורה ("טוב טעם ודעת למדני"^ד) את המצוות מקיימים כחוק, בלי טעם ודעת ("כי במצותיך האמנתי"), ולכן יש בהן בטול גמור.

גם מתן תורה עצמו – והרי "דכולי עלמא בשבת נתנה תורה"^ה, עוסקים כאן בנוסח הבקשות של שבת – פותח ב"אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"^ו, בכך שאנחנו צריכים להיות עבדים לה' לבדו, ולא לאף אחד אחר, לא להיות עבדים לקליפה ("ארץ מצרים")^ז. גם

כשהיינו במצרים, ללא זכויות, ה' נתן לנו שתי מצוות מעשיות – דם מילה ודם פסח^ח. אלה שתי מצוות עשה היחידות בתורה שיש בהן חיוב כרת, היינו שהן מצוות עשה הכי 'עצמיות' בתורה. זו דוגמה ל"קדשנו במצותיך" שהוא ההקדמה למתן תורה – עוד לפני הבטול שנדרש

^א שמות כד, י.

^ב יא ראה סה"מ תש"א עמ' 59 ואילך (נעתק בלוח "היום יום" ב' טבת); לקו"ש חכ"ה שיחה לחנוכה ס"ד.

^ג יב ראה לקו"ת סוכות פא, ב; שה"ש מד, ב. וראה סוכה לח, ב.

^ד יג הקדמת אגלי טל ס"ג.

^ה יד תהלים קיט, סו.

^ו טו שבת פו, ב.

^ז טז שמות כ, ב.

^ח יז זהר ח"ג קח, א.

יח פדר"א פכ"ט.

והנחילנו הוי' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך (ח) וינוחו בה כל ישראל מקדשי שמך. אחר הכל חותמים מעין הסיום^א "ברוך אתה הוי' מקדש השבת" – אנחנו "מקדשי שמך" וה' "מקדש השבת" (לשון קדושה חוזרת כאן ארבע פעמים). מהו הסדר כאן? כשמתבוננים יש כאן סדר מובהק לפי הספירות, מלמעלה למטה:

כח"ב: "רצה... קדשנו... ותן חלקנו"

הבקשה הראשונה, "רצה נא במנוחתנו", היא בכתר. הרצון הוא חיצוניות הכתר, כידוע, והמנוחה בה ה' רוצה היא תענוג – "שינה בשבת תענוג"^א – שהוא פנימיות הכתר. הבקשה השניה, "קדשנו במצותיך", שייכת לחכמה, עליה נאמר "קדש מלה בגרמיה"^ב. לכאורה, היה אפשר לצפות שהתורה תהיה בחכמה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת"^ג, אך היא מופיעה רק בבקשה הבאה – "ותן חלקנו בתורתך" – וה"קדשנו" הולך עם המצוות דווקא, כמו שבברכה על כל מצוה

אנחנו אומרים "אשר קדשנו במצותיו" (ידוע^ד ש-מצוה היא שם הוי' ב"ה בחילוף האותיות מצ באתב"ש – הוי' בחכמה"^ה). מדוע? פנימיות החכמה היא בטול, והבטול מתגלה בעיקר בקיום המצוות מתוך קבלת עול. אחרי גילוי הרצון, "רצה נא במנוחתנו", צריך לקיים "בטל רצונך מפני רצונו"^ו – לעבור מהכתר לחכמה – והבטול מתבטא בעיקר באמירת "נעשה

ג ראה פסחים קג, ב.

ד ילקוט ראובני חלק עונג שבת, בשם דורשי רשומות.

ה זהר ח"ג צד, ב.

ו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ז תקו"ז תקון כט (עג, א); תקון ע (קלא, ב).

ח משלי ג, ט.

ט אבות פ"ב מ"ד.

אין בעם ישראל
קדושה נעלית
יותר מהקדושה
שהתגלתה
באמירת "נעשה
ונשמע" מתוך
בטול גמור –
קדושה שלמעלה
גם מלימוד התורה

כתוב "משה"

זכה לבינה", ולפי מה שהסברנו כעת הפירוש הוא שמשה ידע להתאים לכל אחד את החלק שלו. בלשון הזהר, משה ידע לנגן בכל מיני ניגון – ידע את הניגון החלק של כל אחד

במתן תורה יש בטול גדול יותר שמתבטא במצוות. בעצם, ב"נעשה ונשמע" גופא אומרים 'נעשה מצוות' ואחר כך 'נשמע תורה' – לימוד מתוך המודעות שתלמוד תורה הוא קודם כל מצוה.

הבקשה השלישית, "ותן חלקנו בתורתך", שייכת לבינה^ט – התורה כאן היא "תורת אמך"^ז. כתוב בחסידות^{כא} שאחד ההבדלים בין חכמה לבינה הוא בין 'הכל' לבין 'חלק'

– בחכמה הכל כלול יחד ובבינה כבר יש הבחנה והבדלה בין הפרטים. כל נשמה בישראל היא אות בספר תורה – "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"^{כב}. כל האותיות קשורות, כמובן, אבל בכל אופן לכל אחד יש את החלק המיוחד שלו בתורה, גם בנגלה ובנסתר. לכן אף שכל אחד צריך לקיים את כל תריג המצוות, אבל בפרט לכל אחד יש מצוה מיוחדת להדר בה – "אבוך במאי הוי זהיר טפי"^{כג}. החלק המיוחד של כל אחד בתורה והמצוה המיוחדת לכל אחד באים מהבינה. כתוב "משה זכה לבינה"^{כד}, ולפי מה שהסברנו כעת הפירוש הוא שמשה ידע להתאים לכל אחד את החלק שלו. בלשון הזהר^{כה}, משה ידע לנגן בכל מיני ניגון – ידע את הניגון החלק של כל אחד.

עשה למען שמך ימינך תורתך קדושתך

עיקר החידוש כאן הוא היחס בין קדושת התורה, אז ניתן לו עוד דוגמה. בסיום כל תפלת עמידה, ב"אלהי נצור", אומרים "עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדשתך".

על פי כוונות האריז"ל^{כו} יש כאן מבנה מובהק – שמסתמא הזכרנו בעבר^{כז} – של י-ה-ו-ה מלמטה למעלה^{כח}:

"עשה למען שמך" כנגד המלכות, "שם כבוד מלכותו"^{כט} (כמו שנראה גם בכוונה שלנו היום). "עשה למען ימינך" כנגד מדות הלב, שמתחילות ונכללות כולן בחסדי-ימין, שהוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^ל. "עשה למען תורתך" כנגד הבינה, "תורת אמך".

"עשה למען קדשתך" כנגד החכמה, "קדש מלה בגרמיה"^{לא}, כנ"ל.

גם כאן רואים באופן מובהק שהקדושה בחכמה אבל התורה בבינה.

ח"ג: שבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך הבקשה הרביעית, "שבענו מטובך", שייכת כמובן לחסד – "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי"^{לב}. ג הראשונות הן "אור המאיר לעצמו", אבל רוצים שהאור לא ישאר בהן אלא יעבוד לז התחתונות, שהן "אור המאיר לזולתו"^{לג}, החל

כו ראה סידורי רבי שבת, קול יעקב ורבי אשר.

כז סעודת משיח תשס"ט פט"ו.

כח יצוין שבנוסח אשכנז מקדימים את "עשה למען קדושתך" ל"עשה למען תורתך" – היינו שתורה למעלה מהקדושה (בסדר מלמטה למעלה) – דוגמה להבדל אופייני בין נוסח אשכנז לנוסח ספרד.

כט יומא פ"ג מ"ח (ועוד). פסחים נ, א.

ל ראה זהר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

לא תהלים כג, ו.

לב ראה פלח הרמון וירא נח, ג ועוד. וראה המשך תער"ב ד"ה "נשא את ראש" תרד"ע (עמ' תצ); שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג פ"ו.

יט ורמז: מצוה במ"ס עולה בס' ותורה במ"ס עולה גן – החכמה והבינה דאלב"ם (ראה עמק המלך ש"א פרקים וז ועוד)!

כ משלי א, ח.

כא ראה סה"מ תשל"ע עמ' 260.

כב מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קפו.

כג שבת קיח, ב. ראה תניא, אגה"ק ז.

כד ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

כה זהר ח"ב קיד, ב. ראה נגינה לאור החסידות (לייבמן)

עמ' 230 ובנסמן שם בהערה 36.

מקור השמחה, "אם הבנים שמחה"^{מא}, ו"לי גבורה" כאשר השמחה באה מתוך הישועה. כתוב^{מב} שההבדל בין ג"ר לז"ת הוא שבז"ת יש בחינה של 'אני', לא בטול גמור, לכן אני מרגיש את הישועה ושמח בה. השמחה בג"ה, השמחה של הבינה, היא השמחה שצריכה להיות כל הזמן, מה שהרבי קורא "שמחה בטהרתה"^{מג}, שמחה פשוטה. אבל השמחה של הישועה, שמחה מורגשת על כך שה' מושיע אותנו, היא כבר בז"ת, השמחה של הגבורה, ענף הבינה (והיינו סוד יצחק, לשון צחוק ושמחה).

תפארת: "וטהר לבנו לעבדך באמת"

לפי המבנה עד כאן יוצא שהמשפט האהוב שלנו^{מד}, "וטהר לבנו לעבדך באמת", הוא כנגד התפארת. הטהרה באה מהבינה^{מה}, וכך גם העבודה^{מז}, אך יסוד אמת מסתיים בתפארת ז"א, "לבנו" – הלב הוא מקום המדות והמדה העיקרית בלב היא מדת הרחמים, פנימיות התפארת. בלב צריך לעבוד את ה' באמת, בסוד "תתן אמת ליעקב"^{מא} שמדתו תפארת. התפארת, שבקו האמצעי, נושאת הפכים – מחברת-כוללת את הימין והשמאל – ונשיאת הפכים היא אמת^{מב}. כאשר עובדים את ה' באופן של "לאכללא שמאלא בימינא"^{מג} אזי גם בשני השלישים התחתונים של התפארת, שיש בהם

מ"ורא אלהים את האור כי טוב"^{לג} – להאיר זולת באור החסד, לעשות טוב ליהודי, כמו שעושים ב"מתנת חיים" [נאמר לנציג עמותת "מתנת חיים" שהגיע לבקה].

ספר התניא מתחיל במאמר "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע"^{לד} ומוסבר^{לה} ש"משביעין" גם לשון שובע – נותנים לאדם שובע של כוחות נפש להיות משפיע לכולם. כל זמן שהתינוק היה ברחם אמו "נר דלוק לו על ראשו... ומלמדין אותו כל התורה כולה"^{לד} – איזו תורה? אור המאיר לעצמו. ברגע שהוא נולד משביעין אותו תהי צדיק – איזה צדיק? שעושה צדקה, מיטיב לכולם. ההטבה הזו היא מדת אברהם אבינו, "חסד לאברהם"^{לז}, והיא באה לנו ממנו. אחר כך מבקשים "ושמח נפשנו בישועתך" – כנגד הגבורה. כתוב בפירוש^{מא} שישועה באה מגבורה. הפסוק אומר "אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע"^{מב} – "אל מסתתר" היינו גבורה, כמו שלמדנו בפירוש בחת"ת בימים האחרונים^{מג}

שמדת הגבורה היא הכח של האלקות להסתתר וההמשך הוא "אלהי ישראל מושיע" – ההסתר של הגבורה מתהפך ומתוכו באה ישועה. גם השמחה – "ושמח נפשנו" – היא מקור קו שמאל. "אני בינה לי גבורה"^{מז} – בינה היא

כל זמן שהתינוק היה ברחם אמו נר דלוק לו על ראשו... ומלמדין אותו כל התורה כולה – איזו תורה? אור המאיר לעצמו. ברגע שהוא נולד משביעין אותו תהי צדיק – איזה צדיק? שעושה צדקה, מיטיב לכולם

לג בראשית א, ד.

לד נדה ל, ב.

לה סה"ש תש"ד עמ' 50. ובכ"מ.

לו מיכה ז, כ.

לז ראה לדוגמה לקולנו"צ הערות לזהר פנחס ד"ה "ר' חייא דוקא בעני" (עמ' תכז) ובכ"ד בדא"ח.

לח ישעיה מה, טו.

לט תניא שעה"ה א"א פ"ו.

מ משלי ח, יד.

מא תהלים קיג, ט.

מב ראה לקו"ב ליקוטרס ההתפעלות פ"ב הערה לב.

מג שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

מד ראה לדוגמה שיעורי ה"ז מנחם"אב תשע"ט ובכ"ד.

מה ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'טהור', וש"נ.

מו ראה זהר ח"א קנד, ב.

מז ראה מבחר שיעורי התבוננות ח"ג עמ' 220.

מח ראה זהר ח"ג קנו, א; קעח, א.

עבדים לעבדים^ט. "אנכי הוי' אלהיך" הוא הראש העליון של הכתר, אמונה פשוטה^א, אבל משם מתפשט הקו האמצעי – גם תפארת היא אמת, גם היסוד הוא אמת והמלכות מקבלת מהיסוד. זה קו האמצעי, הכל מהכתר, בו יש את הכח של "לאכללא שמאלא בימינא". על הכתר נאמר "לית שמאלא בהאי עתיקא, כולא ימינא"^ב, הכל אהבה, וכאשר הכל אהבה העבודה היא ללא פניות (כפי שהרמב"ם מגדיר עבודה "לשמה" כעבודה מאהבה), שהרי הפניות באות דווקא מיראה חיצונית.

יסוד ומלכות: "והנחילנו... וינוחו..."

הברכה מסיימת בשתי בקשות שנשמעות כמו המשך אחד – "והנחילנו הוי' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך" ואז כאילו חוזר להתחלה, "וינוחו בה כל ישראל מקדשי שמך". בלשון הבקשה האחרונה הוא לוקח גם את המנוחה מהבקשה הראשונה ("רצה נא במנוחתנו"), מהכתר, וגם את הקדושה מהבקשה השניה ("קדשנו במצותיך"), מהחכמה, שהיא עצם קיום קדושת שבת. לוקחים את המנוחה, שתהיה של עם ישראל, שיהיו "מקדשי שמך". שוב, ה' נותן לנו את המנוחה ואנחנו נעשים "מקדשי שמך". איך מסבירים זאת בחסידות? כתוב^ג שהקדושה הקבועה של שבת, "שבת מקדשא וקיימא"^ד, היא מאמא-בינה, אבל כאשר אנחנו מקדשים את השבת ממשיכים קדושה מאבא-חכמה, הקדושה של "קדשנו במצותיך" במבנה שלנו. "רצה נא במנוחתנו" בא מ"ויכלו"^ה, הקדושה של ליל שבת, "מעלי שבתא", אבל "מקדשי שמך" בא מהציווי "זכור

מודעות עצמית^ט, העבודה היא באמת. אמת היא גם סוד התורה – "אין אמת אלא תורה"^ו – השייכת לתפארת, עמודא דאמצעייתא^ז (התפארת מקבלת גם מיסוד אבא וגם מיסוד אמא – הקדושה והתורה כאן – אלא שיסוד אבא מתפשט הלאה, ליסוד ז"א, ומשם מאיר-נמסר למלכות^ח, ויסוד אמא מסתיים בלב, כנ"ל).

ידוע^ט שאותיות אמת הן הראש-תוך-סוף של אותיות האלף-בית ואמת היא "הבריה התיכן... מברך מן הקצה אל הקצה"^י – האמת היא הנקודה הפנימית של כל העולמות והמדרגות^{יא}, ובפרט היא סוד הקו האמצעי הנמשך מהכתר עד המלכות. המובן הפשוט של "לעבדך באמת" הוא עבודה בלי פניות, כמו שכתוב בכל ספרי החסידות – כאשר אני בא לקיים מצוה אסור שתהיה לי פניה לגרמיה. "חסד לאמים חטאת"^{יב},

כל החסד שהם עושים הוא לגרמיה^{יג} (אם לא שהם מחסידי אומות העולם^{יד}), לכן הוא לא באמת חסד, אבל לנו, היהודים, יש "לב טהור לעבדך באמת". גם הכח הזה בא ממתן תורה, מכך ש"אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" – "עבדי הם"^{טו} ולא

כאשר הכל אהבה
העבודה היא
ללא פניות, שהרי
הפניות באות
דווקא מיראה
חיצונית

ט מט ראה חסדי דוד הנאמנים ח" עמ' 95.

נ ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

זא הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

זב ע"ח שער הכללים פ"י; של"א פ"ג. ובכ"מ.

נג שבת נה, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.

נד שמות כו, כח.

נה תניא פ"ג.

נו משלי יד, לד.

נד ב"ב י, ב. ראה תניא סופ"א.

נח לקו"ב לקונטרס ההתפעלות עמ' קמד.

נט ויקרא כה, מב; כה, נה.

ס ב"מ י, א.

סא דרך מצותיך מצות האמנת אלקות בתחלתה. וראה אמונה ומודעות מאמר "האמונה במעגל השנה" פ"ד.

סב זהר ח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א; ע"ח ש"ט פ"ד; ש"ב פ"ב.

סג ראה סה"מ תרפ"ט עמ' 81. ובכ"מ.

סד ביצה יז, א.

סה בראשית ב, א.

ה' נח באותו יום ואנחנו מצוים להתדמות אליו, ”והלכת בדרכיו”, מצוה שהיא תיקון ספירת המלכות

עולה למקומה האמתי בעולם האצילות. המלכות היא כנסת ישראל, וכשהיא עולה לעולם האצילות נוספת בה הקדושה שאנחנו מוסיפים בשבת, קדושת החכמה – בכל עולם האצילות מאיר אור אבא, שהוא ”נקודה

דנעיץ”^{טז} בכל הספירות דאצילות. אסור לקצץ בנטיעות ר”ל, להפריד את המלכות מהיסוד ומשאר הספירות דאצילות, וכשאנחנו מעלים את המלכות לאצילות אנחנו ”מקדשי שמך”, מקדשים את שם־המלכות, ”שם כבוד מלכותו”. על ידי עלית המלכות להכלל בכתר היא מקבלת אור חדש ואז ”מינה מתברכין כולהו יומין”^{טז}, היא מאירה בכל הימים ועושה את כולם בחינת שבת – ”ראשון בשבת”, ”שני בשבת” וכו’^{טז}. חתימת הברכה, מעין הסיום, ”ברוך אתה הוי’ מקדש השבת”, כוללת את שתי הבחינות – גם מה שה’ מקדש את השבת מלמעלה למטה וגם את ה”מקדשי שמך” של ”כל ישראל” מלמטה למעלה.

ולסיכום הכוונה:

כתר

רצה נא במנוחתנו

בינה

ותן חלקנו בתורתך

חכמה

קדשנו במצותיך

גבורה

ושמח נפשנו בישועתך

חסד

שבענו מטובך

תפארת

וטהר לבנו לעבדך באמת

יסוד

והנחילנו הוי’ אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך

מלכות

וינחו בה כל ישראל מקדשי שמך

את יום השבת לקדשו”^{טז} בעשרת הדברות.

אנחנו מסבירים כעת ששני הלשוניות יחד בסוף הם יסוד ומלכות. במבנה שלנו יש דילוג על נצח והוד – למה? כי ”איהו בנצח” ו”איהי בהוד”^{טז}, כאשר

יש יסוד (”איהו”) ומלכות (”איהי”) יש גם נצח והוד. היסוד נקרא ”כל”^{טח}, כי הוא כולל את כל מה שקדם לו – ”באהבה וברצון שבת קדשך” מקבל את ה”שבענו מטובך” מהחסד־האהבה^{טח} (”באהבה”), את ה”רצה נא במנוחתנו” של הכתר^{טז} (”וברצון”) ואת ה”קדשנו במצותיך” של החכמה^{טז} (”שבת קדשך”, הקדש של ה’ המתבטא בשמירת שבת כהלכתה).

הקדושה נמשכת מהיסוד (”כל ישראל”) למלכות, לבנות את פרצוף המלכות ולהעלות את המלכות לשרשה. בבקשה האחרונה, ”וינחו בה כל ישראל מקדשי שמך”, המנוחה היא מנוחת המלכות, כמו מנוחת ה’ ביום השביעי של מעשה בראשית – יום המלכות. ה’ נח באותו יום ואנחנו מצוים להתדמות אליו, ”והלכת בדרכיו”^{טז}, מצוה שהיא תיקון ספירת המלכות. בששת ימי החול המלכות היתה בעולמות התחתונים ובשבת כתוב^{טז} שהיא

טו שמות כ, ח.

טז ע”ח שער הכללים פ”א. ובכ”מ.

טח זהר ח”א לא, א; פרדס רמונים ש”א פ”ח.

טט כאשר כל החסדים מתקבצים ביסוד (שנקרא בעצמו ”טוב”) – ראה שער ההקדמות נט, א; קהלת יעקב ערך ’זיווג’. ובכ”מ.

ע ההמשכה מהכתר ליסוד היא בסוד ”מכתם” (ראה גם מלכות ישראל ח”ב מאמר ”שמות המלך” עמ’ צב; מעין גנים ח”ב כי תשא; מחול הכרמים עמ’ קה הערה ו), המשכת מה”כתם”-כתר ליסוד ש”מכתו תמה” (סוטה י, ב; הובא ברש”י לתהלים טז, א), וד”ל.

עא והיינו מה ש”יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז”א”, כנ”ל. קדושה שייכת תמיד גם לקדושת הברית, ולכן הקדושה שבחכמה היא בפרט יסוד אבא, גילוי הברקות החכמה (משרשן במו”ס) ”כברק המבריק על השכל” (תניא אגה”ק טו), וד”ל.

עב דברים כח, ט.

עג ע”ח שלו”פ פ”ב.

עד מאמר ”מאה קשיטה” סימן סג.

עה ע”פ זהר ח”ב סג, ב.

עו ראה רמב”ן לשמות כ, ח (וש”נ).

שיעור

ארבע השתחוואות בתפלה

"כרע במודים"

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה, בה שהה הרב בבית הרפואה, לא התקיים השיעור כרגיל. אמנם, כדי לא לוותר על הקביעות, מסר הרב שיעור קצרצר במוצאי שבת. כמו השיעור הראשון שנמסר אחרי הניתוח (ונדפס לעיל), שעסק בכוונות התפלה, גם השיעור הזה חושף **מבנה יסודי** השייך לכל **תפלת עמידה** – מבנה **ארבע השתחוואות** בתפלה.

בקבל¹ שבת] כי היא ענין ביטול באורו ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש². הוא גם אומר שהן הביטוי המעשי הפשוט לקבלת עול מלכות שמים – "וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור ולקבל בפועל ממש במעשה³. כלומר, יש בהשתחוואה גם ממד של יחודא עילאה (שנראה שהוא בברכת אבות) וגם של יחודא תתאה (שנראה שהוא בברכת הודאה), ובאמת כתוב⁴ שההשתחוואה מחברת יחודא עילאה עם יחודא תתאה – מחדירה את הבטול במציאות גם בהשתחוואת הגוף במעשה בפועל. הייתי יכול לחשוב שהכריעות וההשתחוואות

שבוע טוב. אנחנו משתדלים ללמד כל שבת, אז נאמר כעת משהו בקצור – השלמה לשבת, משהו שחשבתני השבת – כדי לצאת ידי חובה:

כריעה של הודאה

חז"ל אומרים⁵ שבתפלת עמידה יש ארבעה מקומות שכורעים בהם: תנו רבנן אלו ברכות שאדם שוחה בהן באבות תחלה וסוף בהודאה תחלה וסוף. יש הרבה כוונות לכריעה והשתחוואה: אדמו"ר הזקן אומר על ההשתחוואות בשמו"ע שהן מבטאות בטול במציאות – "שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות [כמ"ש בפרע"ח

ב תניא פל"ט.

ג שם סוף פמ"ב.

ד ראה אה"ת שמות ה"ד"ה "ועשו לי מקדש" (עמ' א'תכד ואילך) וש"נ.

נרשם ע"י איתאל גלנדי. לא מוגה. מוצש"ק קרח, ל' סיון תשפ"ד – הדסה עין כרם.

א ברכות לד, א.

ההשתחווה מחברת יחודא עילאה עם יחודא תתאה - מחדירה את הבטול במציאות גם בהשתחווה הגוף במעשה בפועל

ובזכותם לנו, כמו שאומרים בקריאת ים סוף "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו"^{יב} ("כל אחד מראה באצבעו ואומר 'זה'"^{יג}). עצם גילוי האלקות הוא בחכמה שבנפש, שם מתגלה "אחד האמת"^{יד}, היי שבשם.

ההשתחווה השניה היא בסיוס ברכת אבות – "ברוך אתה הוי' מגן אברהם". אברהם

כולל את כל החסדים, "חסד לאברהם"^{טו}, לכן היה אפשר לחשוב שיש כאן שייכות לחסד, אבל "מגן אברהם" הוא המקיף שמגן על כל החסדים – המקיף של הבינה, מקיפים דאמא^{טז}. כל החסדים נולדים מתוך אמא (מתוך עבודת ההתבוננות של הבינה) – שהיא עצמה "אהבה רבה"^{יז} – והעיקר כאן הוא שממנה גם הכח של "מגן אברהם", לשמור את החסדים מיניקת החיצונים^{יח}.

ברכת ההודאה פותחים ב"מודים" ומסיימת ב"להודות" – הכל לשונות של הודאה. בכל אופן, העיקר הוא ה"מודים" הראשון, עליו כתוב "מאן דלא כרע במודים", כנ"ל. אם כן, ההשתחווה השלישית, ב"מודים אנחנו לך", היא עיקר הביטוי של ההודאה, של ספירת ההוד. אם הסברנו ש"מגן אברהם" הוא האור המקיף של הבינה, שמקיף את כל החסדים

הראשונות הן העיקר, אבל העיקר הוא דווקא בברכת הודאה. על "מאן דלא כרע במודים" כתובים דברים חמורים^{יט}, סימן לכך שזו הכריעה העיקרית. אכן, הכריעה מבטאת כניעה לה", הודאה בסיסית בהכנעה לה' ("כריעה בעלמא להיות כפוף בבחינת הודאה"^כ). ההכנעה היא תכונת ספירת ההוד^{כא}, שהביטוי העיקרי

שלה הוא בברכת ההודאה בתפלה, כפשוטו. כך, כאשר אדמו"ר הזקן מגדיר את ספירת ההוד בעבודת האדם הוא כותב "להשתחוות ולהודות לה' אשר מחיה ומהוה את הכל והכל בטל במציאות אצלו וכולא קמיה כלא חשיב וכאין ואפס ממש ואף שאין אנו משיגים איך הוא הכל אפס ממש קמיה אעפ"כ מודים אנחנו בהודאה אמיתית שכן הוא באמת לאמיתו"^{כב}.

ארבע ההשתחווה בסוד הוי'

הרבי אומר^{כג} שדברים שיש להם אותו מספר שייכים לאותה בחינה, והרבה פעמים הוא מציין זאת ככלל ומשאיר לנו "מקום להתגדר בו"^{כד} בהקבלה הפרטית. כך כאן, ארבע ההשתחווה מכוונות, מן הסתם, כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה. איך נכוון אותן?

ההשתחווה הראשונה היא בפתחת ברכת אבות – "ברוך אתה הוי' אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב". כאן מתייחסים לעצם האלקות שהתגלה לאבות

ה ראה ב"ק טז, א (ששדרתו נהפכת לנחש) וזהר ח"ב ק, א וח"ג קסד, א (שלא יקום בתחית המתים). נתבאר בכ"ד בדא"ח.

ו כריעה כניעה הן לשון נופל על לשון, והן מתחלפות בחילוף נר באותיות למנר.

ז לקו"ת פינחס עו, ד (וכיו"ב בכ"ד בדא"ח).

ח מגיד מראשית אחרית עמי' קו.

ט תניא אגה"ק טו.

י לקו"ש ח"ו עמי' 107.

יא חולין ז, א.

יב שמות טו, ב.

יג ע"פ תענית לא, א.

יד תניא פל"ה בהגהה. ראה פלה"ר ד"ה "ואשה אחת" פ"ז (סא, ד).

טו מיכה ז, כ.

טז ממוצע כל אות ב"מגן הוא אל (השם השייך לאברהם, העולה ח"פ אל, "חסד אל"), שכאן הוא סוד השם הפנימי של שם סג (יוד הי ואו הי) שבבינה - ייאי, וד"ל (ראה זהר ח"ג רמו, ב; ע"ח שער הכללים פ"ג ובכ"מ).

יז ברכות יא, ב; זהר ח"א יא, ב (ובכ"מ). וכמה רמזים: אהבה בהכאת אותיות - א פעמים ה פעמים ב פעמים ה - עולה 50, סוד חמשים שערי בינה; בינה בהכאת אותיות - ב פעמים י פעמים נ פעמים ה - עולה 5000; ביחד, 5050, היינו 100 (מודים, "מאה שערים" דיצחק) במשולש.

יח וראה תו"א לך ד"ה "אנכי מגן לך" (יב, א ואילך).

למרות מעלות היחוד העליון – המשכת העצם היא דווקא בזיווג הגופני, בהשתחוואה העיקרית שהיא ב"מודים" דווקא

ההשתחוואה הזו שייכת למלכות, ה תתאה שבשם.

ולסיכום:

י אלהינו ואלהי אבותינו

ה מגן אברהם

ו מודים

ה הטוב שמך ולך נאה להודות

כמו שהזכרנו, ההשתחוואה כוללת גם יחודא עילאה וגם יחודא תתאה. במבנה הזה של ארבע ההשתחוואות יש יחודא עילאה, יחוד י-ה, ב"אבות תחלה וסוף", ויחודא תתאה, יחוד ו-ה, ב"הודאה תחלה וסוף". יחודא עילאה הוא בסוד זיווג נשיקין ויחודא תתאה בסוד זיווג גופני¹, כאשר למרות מעלות היחוד העליון – המשכת העצם היא דווקא בזיווג הגופני², בהשתחוואה העיקרית שהיא ב"מודים" דווקא.

הכל "מודים"

נסיים ברמוז:

כמו שאמרנו, הכריעה העיקרית היא ב"מודים" – כל הכריעות, גם באבות, הן מתוך רגש של כניעה והודאה. "מודים" בגימטריא 100 – שלמות של 10 ברבוע.

בכל השתחוואה כורעים במלה הראשונה, כך שארבע המילים שכורעים בהן הן ברוך-ברוך-מודים-ברוך. ארבע המילים הללו עולות 784 – רמוז מיוחד להשנה, תשפ"ד – שגם הוא שלמות, 28 (כח-יח) ברבוע.

והנה, רק סופי התיבות – ברוך-ברוך-מודים-ברוך – גם עולים 100, 10 ברבוע, "מודים", רמז-הוכחה לכך שהכל בא מתוך הכריעה של "מודים" דווקא.

שמתפשטים ממנה (ל-ה) קצוות, מחסד עד הוד), אחר כך מתקיים "בינה עד הוד אתפשטת"³. כשאומרים "בינה עד הוד אתפשטת" אין הכוונה דווקא להתפשטות קו השמאל – בינה-גבורה-הוד – אלא שהבינה עוברת את כל הספירות, כל ה קצוות, עד שהיא מגיעה להוד. זו כוונה מפורשת של לג בעומר, הוד שבהוד, שאז נ שיערי בינה מתגלים בהוד (אחרי השלמת כל הספירות מחסד עד הוד)⁴. אם כן, ה"מודים", שם ההשתחוואה תחלה בברכת הודאה, הוא הקשר בין הבינה להוד, המשכה מ"מגן אברהם" עד "מודים אנחנו לך", שכוללת את כל ה קצוות, כל מדות הלב – לכן היא ה-ז של שם הוי', כללות המדות.

ההשתחוואה האחרונה, בסיום ברכת הודאה, היא במלים "ברוך את הוי' הטוב שמך ולך נאה להודות". "הטוב" הוא היסוד (שנקרא "טוב"⁵) ו"שמך" המלכות (שנקראת "שם"⁶). ב"ולך נאה להודות" המלכות עולה עד להוד, כמו שכתוב שבזמן היחוד "איהי בהוד"⁷. בהשתחוואה הקודמת הבינה נמשכה עד להוד, "בינה עד הוד אתפשטת", ובברכה הזו המלכות עולה להוד. החידוש הוא שכמו שהבינה לא נמשכה להוד ישירות, אלא דרך כל הספירות שבדרך, גם המלכות עולה להוד דרך הספירה שעומדת ביניהן, היסוד ("הטוב", כנ"ל)⁸. בכל אופן,

יט ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט פ"ח.

כ סידור עם דא"ח שער ל"ג בעומר ד,ש, א.

כא ע"פ ישעיה ג',

כב זהר ח"א קלב, ב; פע"ח שער הק"ש פ"ט. וברבוי מקומות.

כג ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

כד במושגים בטול-עונה-הכנעה-שפלות – שכנגד י'הו"ה

סוד ה' ליראין שכ"ב פרקים דה; ביאור ב ל"פרק בעבודת ה'" (בספר לב לדעת) – ב"מודים" יש המשכה מענוה להכנעה ובסוף הברכה עליה משפלות להכנעה, כאשר כל ההשתחוואות מבטאות בטול, כנ"ל, ודוק.

כה ע"ח של"ט דרוש ד.

כו ברבוי מקומות בדא"ח. לדוגמה – דרך מצותיך מצות פו"ד, א"ב.

שיעור

התוועדות ג' תמוז

יום האמונה

קיצור מהלך השיעור

התוועדות ג' תמוז קצרצרה עומדת, דרך **ההתבוננות בחת"ת**, על מהותו של יום: **אמונה**
פשוטה שלמעלה מהשכל.

נתבונן בחת"ת של היום:

פרק של חיים

שיעור התהלים של ג' תמוז – תהלים ליום
ג' בחדש – מתחיל בפרק חי וכתוב בו "חי הוי'
וברוך צורי יודום אלוהי ישעי"^א. יש הרבה "חי
הוי'" בתנ"ך^ב, כולם בלשון שבועה, אבל כאן
"חי הוי'" – היחיד בתהלים – הוא לא לשון
שבועה, אלא אומר שה' חי, "חי בעצם", על
דרך "הוי' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך

עולם"^ג. אם כן, זהו פרק של חי – "חי חי הוא
יודך"^ד – שמתאים ל-ג' תמוז.

הפסוק הראשון של הפרק, אחרי פסוק
הכותרת, הוא "ארחמך הוי' חזקי"^ה. זו הפעם
היחידה בתנ"ך בה אהבה היא בלשון רחמים
– "ארחמך הוי' חזקי" אומר 'אני אוהב אותך
ה' שאתה מחזק אותי'. יש בביטוי "ארחמך
הוי' חזקי" 13 אותיות, כנגד יג מדות הרחמים,
ובמספר קדמי הוא עולה הוי' פעמים חסד (שם
הוי' במילוי עב).

רזא דמהימנותא

בתניא של ג' תמוז הוא מסביר שהספירות,
שהן באחדות פשוטה עם ה', הן "רזא
דמהימנותא" ואין בהן השגה – סוד של

נרשם (מהקלטה) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. ג' תמוז
תשפ"ד – הדסה עין כרם.

א תהלים יח, מז. הממוצע בין הפסוק בתהלים, "חי הוי'
וברוך צורי יודום אלוהי ישעי" (1288), לפסוק המקביל לו
בשמואל (ש"ב כב, מז), "חי הוי' וברוך צורי ויָרָם אלהי צור
ישעי" (1572), הוא 1430 – הכל פעמים הוי' וכו' (מתאים
לעניינו של ג' תמוז).

ב שפטים ח, יט; שמואל"א יד, לט; שם פסוק מה; שם יט,
ו. ועוד.

ג ירמיה י, י.

ד ישעיה לח, יט.

ה תהלים יח, ב.

ו שער היחוד והאמונה פ"ט בהגהה.

האמונה של עם ישראל היא מה שמקדש שם שמים

ושכנוע, "ודברתם אל הסלע ונתן מימיו"^{טו} (מימי החסדים) – ואילו ההשגה מביאה לידי הכאה בסלע במקום דבור, הנהגה של שמאל-גבורה. העבודה היא "לאכללא שמאלא בימינא"^{טז} – לבטל את ההשגה לאמונה, להגיע ל"תכלית הידיעה שנדע אשר לא נדע"^{יז}.

סימן שמשה ירד מהאמונה ותפס בהשגה – זהו החטא שבגללו הוא לא יכול להכנס לארץ. ארץ ישראל היא ארץ האמונה – "ארץ הצבי"^{יח}, **צבי** בגימטריא **אמונה**. לא היתה להם כאן אמונה פשוטה באחדות ה'. ארץ ישראל היא ארץ הימין^ט, ארץ האמונה, ומה שכתוב ש"אוריא דארץ ישראל מחכים"^{יט} היינו החכמה לדעת שאי אפשר לדעת, אלא רק להאמין באמונה פשוטה. דווקא בארץ ישראל אנחנו בונים עם ה' את היחס של "דודנו". הכאה היא כמו אונס בחוקה ואילו דבור, "דברי חכמים בנחת נשמעים"^{כא}, הוא סוד הפתוי דקדושה עד לנישואין כדת משה וישראל.

מכאן נלמד שיש מקרים שאסור להבין מה שקורה, צריך רק להאמין – להאמין בהשגחה הפרטית של ה', הכל זה ה' וזה הכי טוב, הכי טוב להאמין. כתוב "יען אשר לא האמנתם בי להקדישני" – האמונה של עם ישראל היא מה שמקדש שם שמים.

בכלל, הכל בפרשת חקת. מה העניין זה "חקת התורה"^{כב}, פרה אדומה? "חקת התורה" היא אמונה – "חקה חקקתי... אין לך רשות להרהר". מה הכוונה "להרהר"? לנסות להשיג את העניין. "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"^{כג} – עצם

אמונה שלמעלה מהשגה. הוא מסיים בכך שאמונה היא למעלה משכל – צריך להאמין למעלה מהשכל. זו נקודה שרבי אייזיק מהומיל תפס ומאריך בה¹ – שאמונה היא לא שכל בכלל. יש את השכלים הנבדלים בעולם הבריאה², שיש להם הרבה השגה, אבל אין להם שום אמונה. אמונה היא משהו אחר לגמרי, תכונה יהודית.

אמונה בארץ ישראל

בשיעור החומש בחת"ת של ג' תמוז כתוב "וַיֹּאמֶר הוֹי אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהָרֹן יַעֲן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישְׁנִי לְעֵינַי בְּגִי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקֶּהֱל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם"^ט. מה הכוונה "לא האמנתם בי"? לפי מה שאמרנו עכשיו היינו שפעלו כאן לפי השכל. "משה זכה לבונה"³, היתה לו השגה שזה מה שצריך לעשות – שכל, סברא. רש"י כותב מה היתה הסברא שלו – הוא חשב שהיות שהסלע לא נותן את המים צריך לעשות מה שה' אמר בפעם הראשונה, להכות בצור⁴, אף על פי שהפעם ה' אמר לדבר.

הדבור דווקא בא מכח האמונה שבנפש, "האמנתי כי אדבר"⁵ (לכן, מבואר בדא"ח⁶, שרש האדם נקרא 'מדבר' ולא 'משכיל' – שרש הדבור הוא מעל לשכל). אמונה היא גם לשון ימין⁷ – האמונה מביאה להנהגה של חסד, בדבור

ז חנה אריאל ריש מקץ; מאמר יציאת מצרים פי"ד בתחילתו. ראה באורך הנסמן במפתח ענינים לחנה אריאל (מהדורת קה"ת, תשע"ט) ערך 'אמונה'. ובכ"מ.

ח מורה נבוכים ח"א פמ"ט.

ט במדבר כ, יב.

י ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

יא פירוש על במדבר כ, יא.

יב תהלים קטז, י.

יג ראה באורך המשך "וככה" תרל"ז פכ"ב; סה"מ תרכ"ח עמ' קסז. ובכ"מ.

יד ע"פ ישעיה ל, כא. ראה **שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' שכג** (ובכ"מ).

המשך בעמ' 25 <<<

טו במדבר כ, ח. **ודברתם אמונה** עולה חן פעמים אהבה (חן במ"ק).

טז ראה זהר ח"ג קעו, א; קעח, א.

יז בחינת עולם יג, לג.

יח דניאל יא, טז; כתובות קיב, א.

יט ראה רש"י לבראשית לה, יח.

כ בבא בתרא קנח, ב.

כא קהלת ט, יז.

כב במדבר יט, ב.

כג קהלת ז, כג; יומא יד, א; במדבר רבה יט, ג.

סוד־שיח

שיח בין הרב גינזבורג שליט"א והרבי מקוסוב זצ"ל

"אז נדברו יראי הוי"

קיצור מהלך השיעור

בשבת פרשת שלח השנה הסתלק רבי שרגא פייוויש הגר, **האדמו"ר מקוסוב** בארצות הברית, מחבר הספרים **שבת מלכא קדישא**, **מעיינא דמלכא ועבדא דמלכא**. שנים רבות הוא נהג לשהות בחדשי הקיץ **בארץ ישראל**, להרבות בתפלות במקומות הקדושים ולהפגש עם גדולי ישראל. הרבי מקוסוב עסק ב**ספרי הרב גינזבורג שליט"א** – יבדלחט"א – ו**פנפש עמו פעמיים**, באב תשע"ח ובאלול תשע"ט. לרגל הסתלקותו הכואבת מצורף כאן תמלול (בתרגום חפשי) של **פנישתו האחרונה** עם הרב, שמשקף **שיח פנימי** – פתוח ומיוחד – בין **שני עובדי ה' שמשמשים כמשפיעים ומורי דרך לרבים**.

דלבא^ב. יש לב, מח ו"רעותא דלבא", משהו מעל המח. מה הכוונה?
 הרב: כתוב ש"מח שליט על הלב"^ג, בתניא מוסבר שהרצון שבמח שליט על הלב^ד. רצון הוא כתר, גבוה למעלה ממוחין. הרצון מתלבש במח ונותן לו את הכח להיות שליט על התאוות, על חיזוניות הלב. בתניא לא כתוב יותר מזה, אבל בחסידות כתוב ש"פנימיות הלב שליט על

"מח שליט על הלב" ו"רעותא דלבא"

הרבי מקוסוב: הספר חסדי דוד^א הוא בלתי יאומן – שם כל דבר במקום וכו', ישר כח גדול. הרב: ברוך ה'.
 הרבי מקוסוב: הרבה שנים בריאות.
 הרב: וכן למר. שתהיה משפיע לעם ישראל.
 הרבי מקוסוב: אני לומד כעת דברים של רבי הלל מפאריטש. יש אצלו מושג "רעותא

ב ראה פלח הרמון שה"ש ד"ה "ונתתי" (מג, ב); ד"ה "אני ישנה" (ס, א"ב). ובכ"מ.
 ג זהר ח"ג רכד, א.
 ד תניא פי"ב.

נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה. ד' אלול ע"ט – כפ"ח.
 א הכוונה לסדרת הספרים חסדי דוד הנאמנים - תמלולי שיעורים של הרב שליט"א על הספר חסדי דוד של רבי דוד מג'אר, המסכם את הספר עץ חיים של מהר"ח.

הווארט הא שהשכל מבין שיש למעלה מהשכל – ששכל אינו התכלית אלא רק אמצעי, אמצעי להגיע לפנימיות הלב

הרבי מקוסוב: זה דורש מסירות נפש. לכל אחד יש מניעים אחרים – כבוד, כסף וכו'. הרב: התפקיד של הרבי, של הצדיק, הוא לגלות שבכל יהודי יש נקודה של מסירות נפש, של "רעותא דלבא". אבל קודם צריך שיהיה לו צדיק...

הרבי מקוסוב: התפקיד של האדם הוא כמו קשת בענן – כל אחד הוא שונה.

הרב: נכון, לכל אחד יש שכל אחר – "כשם שאין פרצופיהן שוין אין דעותיהן שוות"^ט, "כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה".

הרבי מקוסוב: יש הרבה דברים שפועלים על האדם – לכל אחד יש את האש, את המים, את העפר...

הרב: אצל כל אחד יש הרכב אחר, קומבינציה אחרת. לכן קוראים "מעשה מרכבה" – לכל אחד יש הרכבה אחרת של היסודות.

הדרך לרפואת הנפש

הרבי מקוסוב: אז איך אני יוצא מזה? מה אומר לי הצדיק? אני יודע את הבעיות שלי, אבל איך אני יוצא מהן? אני צריך ללכת 'עד הסוף', בטול ממש?

הרב: יש בטול ממש ויש שפלות^ט. "ידיעת המחלה היא חצי רפואה"^ז. הדבר הראשון הוא לדעת את הבעיה, לדעת מהי הבעיה שלי. צריך לדעת את המחלה ולרצות להיות בריא^ח. לכל אחד יש מחלה, רחמנא ליצלן. צריך דיאגנוזה, ואחר כך לעשות מה שהרופא אומר. צריך לרצות לשתף פעולה בתהליך ההבראה. התורה נותנת תהליך, נותנת דרך, אבל הדבר הראשון שהאדם צריך הוא להשפיל את עצמו. העובדה היא שיש לי בעיות, בעיות רציניות, אפילו כאשר אני שומר

המח"^ה. "פנימיות הלב" היא "רעותא דלבא". הרצון הפנימי שבלב הוא יותר מהרצון שבמה, יותר פנימי ויותר עצמי, והוא שולט על המח – מכוון את השכל. כמה שחב"ד זה שכל, אבל כל הווארט הוא שהשכל מבין שיש למעלה מהשכל – ששכל

אינו התכלית אלא רק אמצעי, אמצעי להגיע לפנימיות הלב. בתחלת התניא – בשער – כתוב "בדרך ארוכה וקצרה", וכתוב שהפירוש הוא שדרך השכל מגיעים לנקודה הפנימית שבלב, ה"רעותא דלבא". כתוב בחסידות שפנימיות הלב היינו מה ש"יהודי לא רוצה ולא יכול להיות נפרד מאלקות"^ו בשום פנים ואופן. זהו המקור של מסירות נפש. הוא מוכן, אפילו אם הוא לא יודע מזה, למסור את הנפש על קידוש ה', יהודי פשוט, בלי הבנה. זהו לא שכל – זהו עצם, שגבוה מן השכל. זו הכוונה ב"רעותא דלבא".

הרבי מקוסוב: הבעיה שבני אדם משועבדים לתאוות שלהם. אצל בני אדם השכל נבנה מהתאוות – התאוות שלי קובעות את מהלך המחשבה, שולטות על המח. ה' יתברך הוא למעלה מהשכל, השכל שלו לא משועבד לשום דבר, אבל אצלנו השכל משועבד. לאדם יכול להיות שכל גדול, אבל הוא משועבד לתאוות, הן משפיעות על המהלך שלו. איך אפשר לעבוד עם זה?

הרב: על המצב הזה, שאדם משועבד לתאוות שלו, כתוב בתניא^י – מביא מאמר חז"ל^י – ש"הרשעים הם ברשות לבם", הם משועבדים, ואילו "צדיקים לבם ברשותם".

ט ע"פ במדבר רבה כא, ב.

י ע"פ זהר ח"א קג, ב.

יא היחס בין שתי המדות התבאר באריכות ובעומק במאמר היסודי "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת, עיי"ש. יב פתגם עתיק. מובא אצל הרבי מליובאוויטש בשיחת פורים תשי"ח; אג"ק ח"ד עמ' רפד. ועוד.

יג ראה לוח "היום יום" ט"ז סיון.

ה לקו"ת דרושים לר"ה נח, ד. ראה ספר עולמות מאמר 7 ("הדרך אל פנימיות הלב").

ו לוח "היום יום" כ"ה תמוז; כ"א סיון ועוד.

ז תניא פי"ז.

ח אסתר רבה י, ג; קהלת רבה ה, א.

הרב: אדמו"ר הזקן אמר על רבי שלמה מקרלין שהוא "טפח מעל הקרקע", טפח מעל המציאות^{כא}. צריך להיות מעל המציאות – כמו אורון, אורון, אורון נמוך.

הרבי מקוסוב: יש מי שאומר – 'אני בעל תאוה ואיני יכול לשלוט על עצמי. מה אני יכול לעשות?'. לא מדובר סתם על בעל-תאוה, אלא מישהו שמנסה ומנסה וכו'. זה משהו שמפרק אותי... צריך משהו כדי לשלוט על השכל שלי.

הרב: כתוב ש"אין משיח בא אלא בהסח הדעת"^{כב}. משיח הוא התיקון האישי שלי, המשיח שלי, והוא בא בהסח הדעת. "הסח הדעת" אומר שאיני חושב על עצמי, על התיקון שלי, אלא – כמו שאמרנו קודם – לחשוב על מישהו אחר, איך לעזור למישהו אחר. זהו "הסח הדעת".

יש עוד מאמר חז"ל, "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס"^{כג}. אחד הפירושים^{כד} של פרוטה הוא פרט, דאגת הפרט. פרט הוא חשוב, כלל ישראל צריך כל פרט ופרט, אבל התיקון של הפרט, שלי ושל כל אחד, הוא הסח הדעת מהפרט – לחשוב על כלל ישראל, "שכינתא בגלותא". הבעל שם טוב אמר^{כה} שכאשר מתפללים – לא להתפלל על עצמנו אלא על השכינה. זהו כלל גדול בחסידות. הסח הדעת מהפרטה, שתכלה פרוטה מהכיס.

כל סעיף קטן בשו"ע – אני יודע בלב שיש לי בעיות קשות. לכך קוראים שפלות.

הרבי מקוסוב: אני מכיר את הבעיות, אבל אין לי את הכדורים – הרופא לא נותן לי כדורים... זה אוכל את האדם – הוא יודע את הבעיה, אבל לא מצליח לטפל, וזה אוכל אותו מבפנים.

הרב: בסדר, "צעק לבם אל הוי"^{כז} – צריך לצעוק אל ה'. כתוב^{כח} שאפשר לצעוק בלחש, אבל לצעוק – 'אבא, הצילני'. בלי עבודה – לא יכולות להיות סגולות^{כט}. צריך עבודה בכח עצמו. אהבת ישראל היא סגולה – צריך לאהוב יהודים ואז ה' עוזר. כתוב "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים"^ל.

הרבי מקוסוב: אין משהו שמרומם, משהו שעוזר? דבוננו של עולם הוא כמו מקוה טהרה^{לא}... הרב: גם עם ישראל הוא מקוה טהרה, צריך להתכופף לתוכו, כמו שמסופר שרבי נחום מטשרנוביל עשה בערב יום כיפור^{לב}.

הרבי מקוסוב: יש משהו שיש להם... זו מדרגה גדולה, אבל הם יכולים להתגבר על הכל.

הרב: התפשטות הגשמיות. הרבי מקוסוב: כתוב בשו"ע "התפשטות הגשמיות"^{לג}, אבל מה זה?

משיח הוא התיקון האישי שלי, המשיח שלי, והוא בא בהסח הדעת. "הסח הדעת" אומר שאיני חושב על עצמי, על התיקון שלי, אלא חושב על מישהו אחר

כא ראה שיעור א' אלול תשע"ט (נדפס בגליון שופטים תשע"ט).

כב ע"פ סנהדרין צז, א.

כג סנהדרין צז, א.

כד ייטב לב ויחי אות ב; נצבים ד"ה "או יאמר דאיתא בתנחומא" בשם אליהו הנביא; תפארת שמואל ויחי אות ד. ועוד.

כה ראה כש"ט (קה"ת) אותיות סא, קכו, קעו ועוד. הנושא התבאר בשיעור מוצאי י"ב תמוז תשפ"א (נדפס בגליון פינחס תשפ"א), ובכ"מ.

יד עפ"י איכה ב, יח.
טו לקוטי הלכות תפלת המנחה ז; חיים וחסד אות כד; לקו"ט תשרנוביל ד"ה "אסור לאחוז".

טז ראה שיעורי כ"ז תמוז תשס"ח ו"ג אב תשס"ט (בענין "עבודה בכח עצמו").

יז שבת קנא, ב.

יח סיום משנה יומא.

יט ראה כו"ב גם אהבת שלום (ירושלים תשד"ם) כי תשא עמ' קנג; אוצר פתגמין קדישין (ירושלים תשפ"א) עמ' נא. ובכ"מ.

כ או"ח צח, א.

כולנו באותה סירה...

"אבינו, מלכנו", אבל יש עוד יחס, בשיד השידים, שם כתוב "אני לדודי ודודי לי". גם בתפלה, אנחנו אומרים "אנו רעיתך ואתה דודנו"^כ. הרגשת היחס הזה בינינו לקב"ה היא יחס אחר – לא אבא, לא מלך, אלא אוהב. זו העבודה של חדש אלול.

לא להתייאש – להתחדש!

הרבי מקוסוב: זה בעיה גדולה היום, שאנשים נכנעים, מתייאשים, הם מוצאים את עצמם אבודים.

הרב: מרגישים 'מקרה אבוד' (Lost case). אבל זה לא מקרה אבוד... **מקרה אבוד** בגימטריא **משיח**. צריך להגיע ל'דערהער' שאני מקרה אבוד – ואז מתעורר הניצוץ של משיח. כשזורעים זרע בגנה הוא צריך להרקב ואז הוא מתחיל לצמוח. גם אנחנו צריכים להרקב – ההרגשה שאני אבוד היא הרקבון. המלה **רקבון** עצמה גם שווה בגימטריא **משיח**.

הרבי מקוסוב: זה מאוד מדכא...

הרב: הרחם נקרא קבר בלשון חז"ל^{לא}. להולד היינו לצאת מהקבר – לצאת מהאדמה... צריך להכנס לאדמה בשביל לצאת. הרבי מקוסוב: כל העבודה היא שהאמא תוליד.

הרב: מתוך אין – נולד יש.

הרבי מקוסוב: יש משהו שיכול לשנות אותי, לעשות אותי ממש כמו תינוק חדש שנולד? הרב: צריך ללמוד דברים עמוקים – לא לפי ערך – להגיע לעמקות בלימוד שלא היתה קודם. זה עצמו גורם לי להרגיש 'מי אני?', איזה בטול יש לה'. זו "דרך ארוכה וקצרה". אני צריך להשתמש בשכל שלי. ה' נתן לי שכל – אינטליגנציה – כדי להשתמש בו. כאשר משתמשים בשכל כמו שצריך אפשר להגיע לאיזה הרגש מי אני, איזו הברקה של אין, "כל

הרבי מקוסוב: יש כוונה – "יעשה עצמו כעני"^{כב}, שאני שום דבר. מאד קל לומר 'אני כלום', אני באמת כלום, כל אחד צריך להרגיש שהוא כלום – אבל זה לא קל, רק תנסה לגעת בכלום הזה... זה היה יכול לעזור לי אם הייתי מגיע לתכלית הבטול, לא להתבייש בכך שאני עומד לפני ה' כעני, שאני כלום. אני יודע שאני כלום, אם אני בבטול אני יכול לעמוד לפני ה' – אבל זה לא עוזר לי להרבה זמן... כמו כוס מים (שמרווה רק לזמן קצר).

הרב: מלחמת היצר היא לכל החיים. כמו שכתוב בתניא^{כג}, "הלואי בינוני" – גם ליהודי זקן, לצדיק זקן, יש יצר הרע וצריך להלחם! יצר הרע זקן הוא עוד יותר גרוע מיצר הרע צעיר...

כעת אנחנו בחדש הרחמים והסליחות, חדש אלול – לה' יש רחמנות, וכאשר מבקשים "סלח לנו

אבינו כי חטאנו" הוא סולח.

הרבי מקוסוב: השיא של **אלול** הוא "אני לדודי ודודי לי"^{כד}. איזו אחדות והתאמה זו? מי המחותרים כאן? איזה מחותן אני, איך אני יכול לומר "אני לדודי" – מי אתה!?

הרב: יש לנו ספר על אלול^{כה}, שיש בו מאמר שנקרא "אבינו, מלכנו, דודנו". בדרך כלל אומרים שיש שתי בחינות, שתי מערכות יחסים עם ה',

הרבי מקוסוב:

יש משהו שיכול לשנות אותי, לעשות אותי ממש כמו תינוק חדש שנולד? הרב: צריך ללמוד דברים עמוקים – לא לפי ערך – להגיע לעמקות בלימוד שלא היתה קודם

כו זהר ח"א כג, ב. שם ח"ג קצה, ב.

כז תניא פכ"ז. וראה בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג.

כח שה"ש ו, ג. אבודרם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א; פע"ח שער ר"ה פ"א; שער הפסוקים עה"פ; ב"ח או"ח תקפא ד"ה "והעבירו".

כט אני לדודי ודודי לי.

ל חזרת הש"ץ בתפלות יוה"כ.

לא שבת קכט, א; נדה כא, א. ובכ"מ.

ואפר"ל^ב. כתוב "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"^ל. יש שני פירושים, או שהכל בא משפלות והכל הולך לשפלות, או שהכל בא מאמונה והכל הולך לאמונה. אלו שני פירושים לעפר' – או שפלות או אמונה.

הרבי מקוסוב: בעל התניא מדבר בסידור על תענוג במקוה^{לח}. מה פירוש?

הרב: אלה מים, "מים מצמיחים כל מיני תענוג"^{לט}.

הרבי מקוסוב: משהו נכנס אלי, אמר 'אני בעל תאוה'... הקושיא היא – אם אני טובל אני יכול לצאת מהמקוה ולעשות כל מה שאני רוצה?

הרב: "מים עליונים" הם תענוג רוחני ו"מים תחתונים" הם תענוג גשמי^מ, ויש רקיע שמבדיל בין מים למים^{מא}.

המקוה נותן אחיזה במים עליונים, תענוג רוחני, תענוג אלקי. על "כי עמך מקור חיים"^{מב} כתוב שהפירוש הוא "מקור כל התענוגים"^{מג} – חיים הם תענוג בעצם. אנשים שמתייאשים – אין להם חיים, כי הם התייאשו.

לכל אחד מאתנו יש את הרגעים שלו בחיים שהוא מתייאש, אבל יש גם את הרגעים שהוא חי, שיש לו חיות. זו הסבה שאנשים צריכים להפגש, כי יתכן שבאותו רגע שנפגשים אני

לכל אחד מאתנו

יש את הרגעים
שלו בחיים שהוא
מתייאש, אבל יש
גם את הרגעים
שהוא חי, שיש
לו חיות. זו הסבה
שאנשים צריכים
להפגש, כי יתכן
שבאותו רגע
שנפגשים אני או
אתה קצת ב'דאן'^{לב}
ולשני יש חיות,
והוא יכול להחיות
את השני עם
מלה טובה, עם
חיוך, עם אהבת
ישראל

חדא וחדא לפום שיעורא דיליה", ואז יש הרגשה של לידה מחדש. בקבלה ובחסידות מדובר על המושג של עיבור שני, אחרי שנולדים וגדלים, חוזרים לרחם. זו כוונה של מקוה, שהזכרנו קודם – לחזור לרחם ולהולד מחדש. הרבי מקוסוב: מקוה הוא תענוג, אבל יש משהו שמנצח גם אותו, יותר ממנו...

הרב: הכוונה הפשוטה של טבילה היא ש**טבילה** אותיות **הביטל**^{לב} – כשאדם טובל הוא בטל. רגע של בטול הוא מספיק – רגע אחד בו אני שוכח מעצמי, מהישות שלי, מהתאוות שלי, ומרגיש שה' כאן, "לית אתר פנוי מיניה"^{לג}. אז אדם נולד מחדש. מה שאמרת קודם נכון לחלוטין – הבעיה של הדור שלנו שאנשים מתייאשים,

מרגישים שזה 'יותר מדי, אני לא יכול להתגבר'. זו בעיה פסיכולוגית, שהיא הגלות, מה שמונע ממשיח להגיע.

צריכים להגיע למקומות חדשים, לא מיושבים. הדור שלנו צריך דברים חדשים. אם אי אפשר לעשות זאת על הארץ – צריך להגיע לירח. צריך יעד שמעל הטבע שלנו. חיים חדשים שבבחינת "וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה"^{לד}, "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"^{לה}.

הרבי מקוסוב: זה בטוח.

הרב: בגשמיות זה בטוח, וברוחניות, אברהם אבינו – היהודי הראשון – אמר "ואנכי עפר

לו בראשית יח, כז.

לז שם ג, יט.

לח בד"ה "ענין המקוה" (קנו, א).

לט שערי קדושה ח"א ש"ב; תניא פ"א.

מ ראה אה"ת קרח עמ' תשכג ואילך; ד"ה "כל פטר רחם" תרכ"ז. וראה גם לקו"ת ואתחנן י"א, ב; אמרי בינה שער הק"ש פ"ד. ובכ"מ.

מא בראשית א, ו.

מב תהלים לו, י.

מג ראה תניא פמ"ג; לקו"ת בשלח א, א. ובכ"מ.

לב סידור עם דא"ח שער כוונות המקוה בסופו (קנט, ד).

לג תקו"ז תקון נז (צא, ב).

לד בראשית ב, ז.

לה הקלת ג, כ.

אוי ואבוי אם לא
 היתה לנו חברותא
 – "או חברותא או
 מיתותא", הכוונה
 שבלי חברותא
 אני 'מיתותא',
 אני מת'אש.
 החברותא עוזרת
 לי לשמור את
 עצמי בחיים

או אתה קצת ב'דאון'
 ולשני יש חיות, והוא
 יכול להחיות את השני עם
 מלה טובה, עם חיוך, עם
 אהבת ישראל – להחיות
 אותו. לכן "אז נדברו יראי
 הוי"מ¹⁰⁷. אוי ואבוי אם לא
 היתה לנו חברותא – "או
 חברותא או מיתותא"¹⁰⁸,
 הכוונה שבלי חברותא אני
 'מיתותא', אני מת'אש.
 החברותא עוזרת לי

לשמור את עצמי בחיים.

הרבי מקוסוב: לא קל להיות סופרמן...
 הרב: מי המציא את סופרמן? הוא המצאה
 מלפני 90 שנים, קומיקס של שני יהודים, אחד
 מטורונטו ואחד מקליבלנד, שכחתי את השמות
 שלהם כרגע. זו המצאה יהודית...

תיקון האכילה וענג'שבת

הרבי מקוסוב: מה הכוונה במה שכתוב
 בזהר¹⁰⁹ על פתורא ושני לוחות, ששתי החלות
 הן כמו שני לוחות?

הבנתי שחיות היא המפתח, אבל מה
 שניסיתי להגיד הוא שאם הולכים כה רחוק
 ואומרים שאכילה היא דבר גדול...

הרב: בשתי חלות מדובר על שבת, לחם
 משנה, שאז יש לגשמיות עליה, יש עליה לקליפת
 נגה¹¹⁰ – אין קליפת נגה. עדיין, בהקשר הזה,
 בחב"ד יש ווארט¹¹¹ שאין לעשות 'ענין' מאכילה
 אפילו בשבת ויום טוב – אלה מצוות, אבל
 בחב"ד לא עושים ענין ממצוות האכילה. הרבי
 עשה יותר ענין מבשר ויין ביום טוב וחול המועד

וכו'¹¹², אבל כל הרביים הקודמים בחב"ד לא
 עשו ענין.

הרבי מקוסוב: לא אכלו בטיש.

הרב: לא רק בטיש, גם אצל החסידים עצמם
 – אכילה היא לא הענין.

הרבי מקוסוב: בחו"ל כתוב הרבה על
 האכילה בשבת, מצוה דאורייתא.

הרב: ודאי. אדמו"ר הזקן הוציא את
 ה"ושמרו"¹¹³ מתפלת ליל שבת. דער הייליגע
 ברדיטשוב, המחותר שלו, שאל – 'איך הוצאת
 את זה? הרי כשאומרים "ושמרו" יש יריד גדול
 בשמים!'. אדמו"ר הזקן ענה – 'לא צריך ללכת
 לכל הירידים'¹¹⁴. אותו דבר אכילה – אכילה היא
 יריד, אבל לא צריך להיות בכל הירידים.

הרבי מקוסוב: כתוב בחב"ד שמה שהכי גבוה
 נופל הכי נמוך¹¹⁵. יש באוכל ניצוצות גבוהים.

הרב: אין הכי נמי. השאלה אם האדם ברה"כ.
 לרבי מאפטא זו היתה עבודה גדולה, לאכול כמה
 שיותר. כך גם השפת אמת, בוידוי לפני פטירתו
 הוא אמר – 'אני מתחרט שלא אכלתי יותר ולא
 ישנתי פחות'¹¹⁶. יש צדיקים שיכולים להעלות את
 האכילה, אבל זו לא עבודת הבינוני, לא עבודה
 שוה לכל נפש. זהו ענין, צריך שיהיה לך לחם
 משנה וצריך שתענג את השבת – אבל זהו לא
 עיקר העבודה. מהו ענג'שבת? ענג'שבת חסידי
 הוא ללמוד חסידות ולהתפלל באריכות – זהו
 ענג'שבת. לשיר ניגונים זהו ענג'שבת. ניגון
 הוא ענג'שבת יותר מאכילה. הבאר מים חיים,
 סידורו של שבת, אמר¹¹⁷ שאין לו חוש נגינה,
 אבל אם היה לו חוש נגינה היה שר מכניסת
 שבת עד מוצאי שבת – לא היה אוכל, גם לא

מט ראה להגמה שיחת יום ב' דחה"ש תשט"ו סכ"ד
 (תו"מ התוועדות חי"ד עמ' 129).

נ ראה סדור תורה אור, תפלת ליל שבת.

נא למען ידעו אות צב.

נב ראה לקו"ת ויקרא לד, ג; לט, ג; במדבר לח, ב (ובכ"מ);
 סה"מ תקס"ד עמ' קכ"ו בשם הבעש"ט והמגיד; שערי
 אורה ד"ה "ביאו לבוש מלכות" פי"ב ואילך ופ"ב ואילך.

נג ראה גם אלפי שנאן (בני ברק תשנ"ב) עמ' 163, ובכ"מ.

נד אמונת צדיקים (ורשה, תר"ס) עמ' 67 סיפור קמ.

מד מלאכי ג, טז.

מה תענית כג, א.

מו ראה זהר ח"ג רעג, א"ב.

מז ע"ח ש"נ פ"ו. ובכ"מ.

מח ראה באריכות הנלקט בזה בקיצור הלכות משו"ע
 אדה"ז (מכון אה"י שם) מילואים (ב) לסימן רמב אות ב.

אנחנו צריכים לאכול, אני לא סופרמן... הרב: ודאי. בעלי המסורה עשו רשימות על התנ"ך, על תופעות בתנ"ך, כמה פעמים מופיעה מלה בתנ"ך וכו'. המסורה הכי מפורסמת היא – "אכלה ואכלה"^ט. המלה הראשונה בלשון הקדש שעסקו בה היא אכילה. שרש **אכל**, באופן מסוים, הוא השרש הכי חשוב בעברית – **א-כל**, 'א' היא הכל, הכל הוא **א**'. כאשר אני אוכל אני מכליל, מכיל. היום אומרים 'אני מכיל אותך', מבין אותך, מזדהה אתך. המסורה הראשונה היא "אכלה ואכלה", זהו שם החיבור. אני מבין שהפועל לאכול הוא תחלת המודעות האנושית, השפה היא המודעות והמלה הראשונה היא לאכול בעברית, "אכלה ואכלה". אם כן, זהו ענין גדול, אבל צריך לעשות זאת נכון.

כתוב בחסידות שכל המצוות בתורה הן היכי תמצוי לומר 'לחיים' – לעשות התועדות ולומר 'לחיים'. כתוב "גדולה לגימה שמקרבת"^ט – גם אכילה מקרבת. לעשות טיש לחסידים זהו דבר גדול, כי הוא מקרב את הלבבות. יש משהו באכילה שמקרב, זו המצוה הכי גדולה בתורה. אם צריך לאכול כדי שתהיה לי אהבת ישראל – אז תאכל, לבריאות, כמה שיותר!

העזרה בקושי רגשי – חסידות

הרבי מקוסוב: יש עוד שאלה. האם יש עבודה לאדם שיש לו קשיים רגשיים? הרב: צריך משפיע טוב. הענין של החסידות לעזור לאנשים עם קשיים רגשיים. הרבי מקוסוב: צריכים מזון מהיר...

נט "אכלה ואכלה" הוא שמו של קובץ מסורה קדום, הנקרא כך על שם השורה הראשונה שבו. ס ע"פ סנהדרין קג, ב.

היה מתפלל, שום דבר, רק מנגן מכניסת שבת עד מוצאי שבת. זהו ענג-שבת – נגינה.

הרבי מקוסוב: אם כן, אם יש לי ענג-שבת כמו שהיה לצדיקים איני צריך לאכול? הפסוק אומר "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם"^{יג} – אם יש לי תענוג ממהו שאיננו אכילה אני יכול לחיות ממנו? אוכל בא ממקום מאד גבוה, אבל אם יש לי תענוג, מכל דבר, אני לא צריך לאכול? אני יכול לחיות בלי לאכול?

הרב: על משה רבינו כתוב "לחם לא אכל ומים לא שתה"^{יד}. "לחם אבידים אכל איש"^{טו}, הוא אכל מן, אבל לא מן גשמי אלא מן רוחני – הוא היה מופשט מגשמיות.

הרבי מקוסוב: חסידים אמרו שמה רבינו היה ענו – לא אכל כי אמר שלא יכול לעשות את עבודת האכילה.

הרב: נכון. בחב"ד^{טז} יש ווארט חריף שהיו שלשה צדיקים שלא היה להם 'חוש' בעולם הזה –

שלשה צדיקים הכי גדולים שלא היה להם חוש בגשמיות, בעניני עולם הזה – ושלשה צדיקים דווקא היה להם 'חוש' בעולם הזה. לאדם הראשון, רשב"י והבעש"ט היה 'חוש' בעולם הזה. אבל למשה רבינו, האריז"ל והמגיד – לא היה 'חוש' בעולם הזה.

הרבי מקוסוב: אני לא מנסה לדבר על מדרגות גבוהות. אני רוצה משהו שיזיז אותי.

נה דברים ח, ג.

נו שמות לד, כח.

נד תהלים עח, כה.

נח רמ"ח אותיות אות טז. מגדל עד עמ' קנא; כתבי הר"ח א' ביחובסקי עמ' קל. ראה שיעור כ"ט תמוז תשע"ח; מוצאי י"ב אלול תשע"ט. ועוד.

להטפיה. הרבי מקוסוב: שה' יעזור שיהיו לרב הרבה שנים בריאות, להרבות תורה. אחד הנוכחים: דובר על קשיים רגשיים. אמרו לי שרוב הפסיכולוגים לא שוים את הכסף ושאינ ענין ללכת אליהם. בענינים אחרים יש לרופאים הצלחה, אבל כאן פחות... הרב: זה מה שאמרנו קודם. עזרה לזולת בקשיים רגשיים ונפשיים היא תפקיד של חסיד משפיע, לא של פסיכולוג. הנוכח: לאנשים אין עם מי לדבר. הרב. זו פשיטת הרגל של החסידות... הנוכח: אז מה עושים? הרב: צריך לחנך דור חדש. הנוכח: זה יקח עשרות שנים. הרב: אנחנו אוהבים מזון-מהיר^{טז}... הרבי מקוסוב (הציג את בנו שליט"א): זה הבן שלי. הרב: תעזור לאבא שלך ושאתה בעצמך תשפיע על יהודים. [הרב נתן ספרים לרבי מקוסוב, וציין את הספר לב לדעת – שהמאמר הראשון בו הוא הכי יסודי על שפלות ובטול, המאמר השני הוא אמונה ובטחון והשלישי הוא על התקשרות לצדיק, הסבר מהו צדיק.] הרבי מקוסוב: שתהיה שנה טובה ובריאה. הפגישה ממש 'א מחיה', כמו תרופה, זו התרופה שלי. הרב: שיהיה חיים להחיות. הרבי מקוסוב: כתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת. הרב: שנה טובה ומבורכת. הרבה עבודה! הרבי מקוסוב: אמן, אמן! הרבה כח ומח, בשורות טובות.

סד ראה התועדות י' שבט תשס"ז.

הרב: חסידות וחסידים. אמרנו לפני שנים, במרירות הלב, שהחסידות פשטה את הרגל^{סא}. למה? כי חסיד אמור להיות מי שיכול לעזור לי בקשיים הרגשיים. אם איני מוצא אותו, אם אין כאן מי שיכול לעזור לי – החסידות פשטה את הרגל. החסידות צריכה להוולד מחדש. חסיד הוא מי שיכול לעזור לי בבעיות הרגשיות שלי, זהו גדר החסיד. "דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה"^{סב} – צריך לומר למישהו את הדאגה^{סג} ואז לקבל פידבק של "דבר טוב ישמחנה". זהו מה שאנחנו צריכים.

הרבי מקוסוב: הפידבק מאד חשוב – לא יאומן. אנשים ממש רוצים ומצפים למענה. אנשים מאד סובלים מכך שהם עושים הכל, מתפללים ולומדים וכו', אבל לא מצליחים להגיע ל"מח שליט על הלב" – זה מאד קשה.

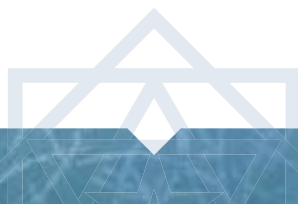
הרב: אמריקה היא גם מאד קשה... התרבות של אמריקה עושה שיהיה קשה, המתירנות, ההרגשה באמריקה שאתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. הרבי מקוסוב: שה' יעזור. אני מאד נהנה מהספרים.

הרב: ברוך ה'. שתהיה טופח על מנת

סא ראה גם שיעור י' אלול תשנ"ח וסעודת משיח תשע"ח.
סב משלי יב, כה.
סג יומא מב, ב.

אמרנו לפני

שנים, במרירות הלב, שהחסידות פשטה את הרגל. למה? כי חסיד אמור להיות מי שיכול לעזור לי בקשיים הרגשיים. אם איני מוצא אותו, אם אין כאן מי שיכול לעזור לי – החסידות פשטה את הרגל.

אהבת שלום

פרשת חקת

תורת האדם

יש צדיק שאומר "תורת ה'", "שכינה מדברת מתוך גרונו". הוא אינו מתייגע להכין דבר תורה מסוים, אלא מתוך דבקותו בה' יתברך הוא אומר מה ש'משתלח' מלמעלה לפיו ברגע זה. בכללות, זוהי דרך צדיקי החסידות בפולין, אשר היו אומרים תורה מתוך 'השראה' מלמעלה וללא הכנה מיוחדת לעניין מסוים (אלא הכנה כללית של דבקות)³.

ויש צדיק שאומר "תורת האדם", תורה שהוא מתייגע עליה, במסירות נפש ממש, "זאת התורה אדם [תורה הבאה מהאדם] כי ימות באהל [שממית עצמו באהלה של תורה]", כאשר הוא טורח ומדייק שלא יהא בדבריו כל סיג ופסולת

זאת התורה אדם כי ימות באהל⁴. ואמרו חכמינו ז"ל (ברכות סג, ב) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. יש לפרש על דרך זה, דהנה יש שתי בחינות בתורה שהצדיק אומר, בחינה א' היא, שהצדיק אומר תורה בלי שום הכנה, רק שנשתלחו לו דיבורים מן השמים לפיו הקדוש, על דרך הכתוב (משלי ב, ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. הגם שהכל הוא מן השמים, על כל פנים יש הפרש בדבר, על דרך מאמרם ז"ל (עי' זהר ח"ג רלב, א) שכינה מדברת מתוך גרונו. וזאת התורה נקראת תורת ה'. ועל זו התורה אין צריך הצדיק לייגע את עצמו במסירת נפש שתהא בלי שום פניה. ויש עוד בחינה ב', היינו שהצדיק אומר תורה בהכנה, היינו שהכין את עצמו מקודם עליה. וזאת התורה נקראת תורת אדם. ועל זאת התורה צריך יגיעה רבה ועצומה שתהיה נקיה בלי שום סיג ופסולת ופניה, ועל זה צריך מסירת נפש, ולפעמים צריך הצדיק להפסיק באמצע הדיבורים מצד אפיסת הכוחות כנודע. וזהו זאת התורה אדם דייקא, כי ימות באהל, פירוש על התורה הנקראת תורת אדם, על זה צריך להיות כי ימות באהל, היינו שצריך יגיעה רבה ועצומה במסירת נפש, שתהיה נקיה בלי שום סיג ופסולת ופניה וכנ"ל וד"ל.

יש שתי בחינות באמירת תורה של הצדיק, תורת ה' ותורת האדם:

ב כמובא בשם החוזה מלובלין (בספר אילנא דחי"י בהקדמה) על הפסוק "ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת" – "כשתגיד דרוש או חקירה או שתשאל שאלה, 'והנה אמת', היינו לו יהא שהוא אמת, ורק 'והנה נכון הדבר', שמוכן אצלך מקודם מה שתגיד כמו בעל דרשן, 'נעשתה התועבה' פירוש שמתועב הדבר הזה". ובספר עטרת ישועה בפרשתנו: "מה שאומרים הצדיקים תורה רבים הוא כדי להמשיך לבם של ישראל לתשובה. אולם כל זה הוא באם נופלת במחשבתו התורה תיכף בעת הצורך לומר, אז ידע כי התורה נשלחה מן השמים ותורת אמת בפייה, וע"ז דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב ויוכל לקרב לבם של עם בני ישראל לתשובה. אולם לא נכון לחקור אחר התורה ולהכין לו מקודם למען יהי' מוכן בידו בעת שיצטרך, כי תורה כזו לא תפעול ולא תעשה שום רושם בלב חבירו לעוררו לתשובה. וכמו שפירשו בספרים על קרא ודרשת וחקרת כו' והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת, היינו, מה ששומע מן השמים ודורש תיכף בעתה אז היא תורת אמת בידו, אבל באם נכון הדבר שהי' ע"ה הכנה בחקירה מקודם, אזי נעשתה התועבה הזאת כו'".

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי רשימת הרב סיון תשפ"ד.

א במדבר יט, יד.

של אדה"ו כעבותות¹⁷).

הבחינה הראשונה, צדיק האומר 'תורה מלמעלה', היינו בחינת תורה שבכתב (כמו שספר דברים הוא תורה שבכתב אע"פ ש"משה מפי עצמו אמרו"¹⁸), כיון ש"שכינה מדברת מתוך גרונו"), ואילו הצדיק האומר את "תורת האדם" מתוך יגיעה זו תורה שבעל פה. בסגנון נוסף: תורה מלמעלה היא בחינת לוחות הראשונים שהיו "מעשה אלהים" לגמרי, בחינת צדיק גמור שלא חטא (ויחסית אין לו יגיעה לגבור על היצר), ואילו "תורת האדם" היא בחינת לוחות שנים (עליהם נאמר "פסל לך"¹⁹, בעבודה ויגיעה), תורה של בעלי תשובה. כמובן, בכל בחינה יש מעלה מיוחדת, אך בסופו של דבר העיקר הוא הבחינה השניה, כמעלת בעל התשובה על הצדיק הגמור²⁰. ועוד, ועיקר: בדרגה השניה יש מסירות נפש (כמודגש באהבת שלום), שדווקא בזה מתגלה 'היחידה שבנפש' (בחינת מ"ם סתומה שלסוד הצלם, "לסרבה המשרה"²¹). ואילו הדרגה הראשונה שייכת לסוד החיה בנפש, למ"ד דצלם).

דבקות ובטול

והנה על הקב"ה נאמר "אֵזר רְאָה וְיִסְפְּרָה יְכִינֹה וְגַם תַּקְרָה. וַיֵּאמֶר לְאַדָּם הֵן יָרְאֵת אֲדָנִי הִיא תְּחַמָּה וְסוֹר מִרְעֵ בִּינָה"²² — ארבעה שלבים מדרגות של הכנה "בינו לבין עצמו" עד שהתורה יורדת ונאמרת לישראל (כאשר ארבע המדרגות מכוונות כנגד ארבע אותיות שם הוי"ט²³), ומכאן למדו חז"ל (בקל־חומר) שהחכם הדורש לציבור

(כיון שהתורה באה מלמטה־מהאדם, מה שאין כן בתורה הנשלחת מן השמים שאין בה סיגים), הן בביור הלכה בנגלה דאורייתא והן בפנימיות התורה. כמובן, גם זו תורת ה' ממשי, "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש [בעמל ויגיעה] נאמר למשה מסיני"²⁴, אלא שהיא נובעת מלמטה, מתוך האדם (בהשכלתו ובלמודו). בכללות, זו הדרך של אדמור"י חב"ד (ועוד צדיקים²⁵), לומר לרבים תורה שעסקו בה קודם לכן, בהתבוננות ועמל רב. דרך זו היא העיקר, בהיותה באה על ידי יגיעה רבה — "לא יגעת ומצאתי אל תאמין. יגעת ומצאתי תאמין"²⁶ (הן בנוגע לאדם עצמו, שהדבר שנקנה ביגיעה מתקיים אצלו, והן בנוגע להשפעת הצדיק בדברי תורתו כמבואר כאן, "תאמין" — תחדיר אמונה טהורה בה' ובתורתו בלב השומעים). כלל גדול הוא שהעיקר הוא עבודה מלמטה, בכח עצמו, ככתוב בלוח 'היום יום' "הנדרש הוא שתהיה העבודה בכח עצמו. גבוהה יותר היא הדרגה בה מובלים יד ביד מלמעלה [כמו הצדיק האומר תורה שבאה מלמעלה, זו דרגה גבוהה יותר ולכן אין בה סיגים]. יקרה יותר היא העבודה בכח עצמו [ולכן היא התכלית]". וכן מסר אדמו"ר הזקן את הנפש להחדיד בחסידים את מעלת היגיעה²⁷ (ובעצמו הצטער על שלא היה צריך להתייגע בלימוד, בגלל כשרונותיו הגאונים). אלא שמכל מקום היתה אצלו יגיעה לפי ערכו, כדברי הרוגאטשובר שכדי לכתוב את 'קונטרס אחרון' היו גידי המח

ג ע"פ ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ויקרא רבה כב, א.

ד וראה ליקוטי מוהר"ן תניינא ק"ח: "לענין חדושי תורה שיש גדולים, שהיו משבחים אותם, שאומרים תורה בלי מחשבה ועיון מקודם, אמר שאין זה מעלה כל כך, כי כדאי יכולים לומר תורה בלי מחשבה ועיון, כי יכולין לקשר המחשבה והדבור להשם יתברך ולומר תורה בלי מחשבה ועיון מקדם, אבל טוב יותר כשחושבין תורה. והלא אפלו אצל השם יתברך; מצונו במדרש שהשם יתברך כשרוצה לגלות תורה, הוא חוזר ארבע פעמים קדם שאומרה... מכל שכן בן אדם שצריך לחשב ולעין ולחקר ולברר הדברי תורה במחשבתו תחלה היטב קודם שאומרה", עיי"ש.

ה מגילה ו, ב.

ו כ"ט מנחם אב.

ז ראה למשל 'היום יום' כ"ו ניסן.

ח מגדל עד (מונדשיין) עמ' צג.

ט מגילה לא, ב.

י שמות לב, טז.

יא שמות לד, א.

יב "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין", ברכות לד, ב.

יג ישעיה ט, ו.

יד איוב כח, כד"כ (פרק החכמה).

טו כמבואר בסוד הוי" ליראיו שער 'ירידת התורה' (עמ' שעז).

(“תורה דיליה”¹¹) היא “תורת האדם” הבטל לה. דבקות ובטול הם שני היסודות הגדולים בעבודת ה’ בדרך החסידות, ובאמת צריך את שניהם (וכמו בהרבה זוגות מושגים, השני יוצא מתוך האות השניה של הראשון – מאות **ב** של דבקות יוצא בטול). כך רמוז בשמו של המגיד הגדול ממעזריטש, **דוב** בעה, ראשי תבות דבקות ובטול (וכן בצדיקים שנקראו על שמו, כמו אדמו”ר האמצעי והרבי הרש”ב). ועוד רמזים: **דבקות בטול** = 559, חצי 1118, “שמע ישראל הוי’ אלהינו הוי’ אחד”. במספר קדמי, החלק הקדמי של **בטול דבקות** = **בטול** פעמים **יחידה**. בפרט, שני אלו נחלקים ל”שנים שהם ארבע”: הדבקות נחלקת לדבקות חיצונית ודבקות פנימית, והבטול נחלק ל’בטול היש’ ו’בטול במציאות’ (מסירות הנפש המבוארת כאן), וד”ל.

יח קידושין לב, ב.

(או הקורא בתורה) צריך להסדיר את הדברים לעצמו לפני כן¹².

מכאן שדווקא בדרך זו של “תורת האדם”, התורה הנאמרת מלמטה, אזי הצדיק מתדמה לה’ (“הלכת בדרכיו”¹³), מה הוא מכין אף אתה מכין), יותר מהצדיק האומר ישירות את תורת ה’! שכן להתדמות לה’ הוא דווקא בעבודה מלמטה בכח עצמו.

בדרך הראשונה, העיקר הוא הדבקות של הצדיק בה’, והתורה נאמרת ממילא ללא הכנה – ואז הצדיק אינו מתדמה ממש לה’ אלא מהווה ‘צינור שקוף’ (בדרך מעבד) לתורה. אך בדרך השניה העיקר הוא הבטול של הצדיק לה’, מתוך עמל ללכת בדרכי ה’, ואז הוא מתדמה לה’ ממש והתורה שהוא עמל בה ואומר אותה

טז שמות רבה מ, א. תנחומא יתרו טו. ומשם נפסק להלכה לעניין קריאה בתורה, טור ושו”ע או”ח קלט, א. יז דברים כח, ט.

המשך מעמ’ 14 <<<

נותן אנחה עמוקה זהו תשובה, אם זו אנחה על מצוקה גשמית זו “תשובה גדולה” ואם זו אנחה על מצוקה רוחנית זו “תשובה מעליתא”. גם כאשר יהודי נותן אנחה הכוונה שהוא לא מבין מה קורה כאן. העובדה שהוא לא מבין מה קורה כאן היא כבר דבר טוב, כי אז יש סיכוי שהוא יגיע לאמונה – אמונה שהכל טוב.

אם כן, ג’ תמוז הוא יום של “חי”, “חי הוי’ וברוך צורי”, “ארחמך הוי’ חזקי”, והוא יום של אמונה שלמעלה מהשכל.

הנסיון של שלמה להשיג סוד הפרה בשכל הוא לא בסדר. כל הווארט הוא שאי אפשר להשיג אותו בשכל – צריך לדעת שאי אפשר להשיג בשכל, לדעת שאי אפשר לדעת, ואז נשארת רק אמונה פשוטה. אמונה פשוטה היא עצמות ה’ ששייכת לעם ישראל.

אנחה בדרך לאמונה

“היום יום” של ג’ תמוז, שהיה עליו שיעור קצר בנפלאות¹³, מדבר על אנחה: כשיהודי

כד גליון קרח השתא משיעור ג’ תמוז תשפ”ג.

הסיפור החסידי

דא גזרת אורייתא | סיפור לפרשת חקת

ביום שישי של שבת חוקת בשנת ה'ה, אירעה שריפת התלמוד הראשונה – על כך דרשו צדיקים את התרגום: "זאת חוקת התורה – דא גזרת אורייתא". בסיפורנו מתבאר, כי גזירה כזו נחתמה על לימוד תורה פגום. אך מהי ההקבלה בין לימוד התורה לבין המלכה והשפחה? במשל, ישנם שלושה מצבים אצל המלך – נישואי הראשונים, נישואי לשפחה בראשיתם ונישואי לשפחה לאחר הידרדרותה, ולעומתם ישנם רק שני סוגי לימוד – לשמה ושלא לשמה.

אך על פי המבואר בחסידות, ישנן שתי בחינות בלימוד לשמה – אחת כנגד המלכה, ואחת כנגד השפחה שנעשתה מלכה.

ישנו 'לשמה' פשוט, ללמוד תורה על מנת לקיים את דבריה בפועל ממש. לעומתו, ישנו 'לשמה' גבוה יותר – ללמוד תורה כשעשוע אלקי עצמי. ללמוד, כי כך שרויים בתוך אלקות ומתאחדים עמה ממש. כך גם במשל: למלכה מעלה עצמית, קרבה טבעית אל המלך, ואין היא צריכה לעשות דבר על מנת להיחשב למלכה. לעומתה, השפחה היא אשה פשוטה שעלתה לגדולה. קרבתה אל המלך אינה דבר המובן מאליה, ועליה להתאמץ תמיד להיות ראויה אליה. נשים לב לכך, שכל העיסוק בבגדי המלכה מתעורר רק אצל המלכה השניה. חיי המלכה הראשונה ומעמדה מתוארים כדבר פשוט, כאילו אין צורך אפילו לומר שהיתה ראויה לבגדיה. זאת מכיון שאצל הלומד 'לשמה' במדרגה העליונה, אין התורה דומה לבגד. אצלו היא מוטמעת בתוך האישיות ממש, ואינה רק דבר שאפשר לפשוט וללבוש. רק אצל השפחה, שכל מלכותה מראשיתה אינה אלא בגד שהיא זוכה לעטות על

בזמן הבעל שם טוב נגזרה גזירה על שריפת הש"ס. לר' דוד לייקעס היה ש"ס, והיה מחביאו בתוך תנור מטוייח בטיט, ושם היה נכנס ולומד. פעם שאל את הבעל שם טוב: על מה נגזרה הגזירה? ואמר לו: משל למלך שמתה אשתו המלכה, ונשא את שפחתו והלבישה בגדי מלכות. והנה בימים הראשונים היתה אתו, אבל אחר כך התחילה להתחבר אל השפחות ולטייל עימן כהרגלה מקדם. וציווה המלך שבליילה יקחו את מלבושי המלכות שלה, ותחתם ישימו לה את בגדי עבדותה.

בקומה בבוקר ראתה והנה נעלמו בגדי מלכותה, ובלית ברירה לבשה את בגדי השפחה המונחים תחתם, וכך באה אל המלך לשאול מה זה ועל מה זה. ענה לה המלך: את בגדי המלכות נתתי לך כדי שתהיי אתי, אבל כדי לטייל עם השפחות טובים גם בגדים אלו. והנמשל: לפניו למדו לפני ה' יתברך לשמה, אבל כעת שלומדים כל אחד לכבודו, עבור זאת נלקחו לבושי המלכות ונגזרה הגזירה על התלמוד.

אמר לו ר' דוד לייקעס: לי אל תספר מעשיות כאלו, אני לא לומד בשביל הכבוד שלי! שאלו הבעל שם טוב: אם כן מה רצונך? וענה: שתבטל הגזירה! ושוב שאלו אם מיד, ואמר לו: כן, תיכף ומיד!

ותיכף שלח הבעל שם טוב שליח אל הפריץ שיבטל מיד גזירה זו, ובאם לאו מרה תהיה אחריתי. ולא שמע בקולו, והיה סופו מר ונמחר. ואחר מותו רצה גם בנו לחדש הגזירה, ושוב שלח אליו הבעל שם טוב את אותו השליח באזהרה, והכיר בן הפריץ את השליח שהזוהר את אביו ופחד, ובטלה הגזירה.

(סיפורי מרן הרמ"ח, עמ' כז)

בתוכחתו הוא מתכוון להוציא ממנו את האמת הפנימית ביותר של עם ישראל, לגרום לו להיות המכריע היכן עומד הדור באמת והאם הוא זכאי לישועה. שיתוף פעולה כזה מכונה בקבלה: "יחוד 'צדיק עליון' ו'צדיק תחתון'", המרומז בפסוק: "רננו צדיקים בה". ביחוד כזה הצדיק העליון אמנם מוביל את מהלך הדברים מלמעלה, אך מימוש הישועה תלוי דוקא בצדיק התחתון.

בודאי צדק הבעל שם טוב, ולימוד התורה של עם ישראל לקה בחסר. זו היתה האמת כפי שהביעו אותה בעולמות העליונים, אך עדיין שמורה זכות התגובה לתחתונים. בא ר' דוד ואומר: אני לא לומד בשביל כבוד, ואני לוקח את עם ישראל כולו תחת חסותי. יש וחד בדרא מגן על הדור כולו. רוח העוון המפעמת בו פתאום – הופכת אותו מאדם פרטי שיש לו זכויות שזכה לעצמו, ל'צדיק תחתון' מייצג וכולל את עם ישראל כולו.

גם ה' יתברך מבקש מאתנו לפעמים דוקא את התגובה, את הזעקה, ולא את ההשלמה שבשתיקה. הרבי מליובאוויטש הסביר, שהתורה מספרת לנו על קושייתו של משה רבינו – "למה הרעותה לעם הזה" – כדי ללמדנו שבקושיה כשלעצמה יש ערך אמיתי. שהיא חלק מן התורה, אחת מהדרכים בהן מדבר אלינו ה' יתברך.

אפשר אולי להסביר את השואה בדרך כלשהי, ואפשר גם לתרץ מדוע משיח עוד לא בא – אך לא בתירוצים כאלה רצון ה'. אנחנו צריכים לדעת שתפקידנו הוא לעמוד ולזעוק את זעקת האמת שלנו:

עד מתי?!

עצמה, מתעוררת השאלה האם היא אכן ראויה ללבוש המלכות הזה.

האופן בו נמלך הבעל שם טוב בר' דוד, מזכיר את היחס בין רבי יוחנן לבין תלמידו-חברו ריש לקיש, שהיה מקשה לו על כל דבר שאמר עשרים וארבע קושיות. הצדיק אינו זקוק למהנהנים בראש, שיצדיקו את דבריו. עם איש אמת יש לנהוג רק באמת, ולא לכבוש דברי אמת גם כשהם בניגוד לדבריו. לפעמים אין הצדיק מוכיח אלא על מנת לעורר תגובה מסוימת, ומי שיחניף לו ויכבוש את אמיתתו – יחטיא את מטרת התוכחה.

כי בשני אופנים באה ישועת ה' לעולם: ישנה הנהגת הצדיקים, הזורחת מלמעלה אל תוך חשכת המציאות, ובדרך כלל באה בצורה מופלאה – למעלה מדרך הטבע. מול המציאות העליונה שמייצג הצדיק, המציאות התחתונה מבטלת את דעתה וכלליה בפני רצונו התקיף. אמנם, יש דרך אחרת לישועת ה' (ואולי הישועות העיקריות ביותר נפעלות דוקא בה), והיא דרך התחתונים.

במקרה שלפנינו, אין ספק שלמשא ומתן שבין הבעל שם טוב ותלמידו היתה משמעות רבה לעצם זכותם של ישראל לנס שיבטל את הגזירה.

אפשר היה לפעול מלמעלה, 'לעקוף' את חסרונם של לומדי התורה באותו הדור ולגזור בכוח של צדיק שתבטל הגזירה. אך אז היתה הישועה חיצונית, גאולה שאין עמה פתרון אמיתי או רפואה למכתם הפנימית של ישראל. לכן פונה הבעל שם טוב אל תלמידו.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ליווי מועמד לגיור

בקשו מאתנו ללוות מועמד לגיור ולאפשר לו מפגש חווייתי ישיר עם חיים יהודיים (עליהם הוא לומד בתיאוריה).

העניין הוא שיש לנו ספק אם כוונתו לגיור אמיתי, עם שמירת מצוות, או רק כדי 'להחשב ליהודי' לצרכים אחרים. הספק מתגבר כי בעבר ליוונו מקרה דומה בו אחרי הגיור הגר 'נעלם' - סרב להמשיך ללמוד וחזר למראה הקודם שלו.

האם להסכים לשתף פעולה או להמנע? יש בכך מעלה, או אולי דווקא סיכון?

מענה:

קודם כל אתם חייבים להיות משוכנעים באמת ברצינות כוונתו של המועמד לשמור מצוות וכו'. הסימן העיקרי לכך יהיה שהוא מתלהב מלימוד תורה ומבקש עוד ועוד.

כוונה בתרומת כליה

אני עומד בע"ה לפני תרומת כליה (תרומה 'בהצלבה' - אני תורם למישהו אחד, שיש בינינו התאמה, ומי שרצה לתרום לו תורם לאדם אחר). אשמח להכוונה במה ראוי להתבונן בתהליך התרומה.

מענה:

יש להתבונן בפסוק "מתן אדם ירחיב לו" (מובא בלוח 'היום יום', י"ב אד"ר), היינו שהאדם נותן את האדם שבו למען זולתו וזה ירחיב לו עצמו בגו"ר עד א"ס ממש. הרגש העיקרי צ"ל אהבת ישראל צרופה שהיא תכלית אהבת השי"ת, שאוהב מה שהאהוב אוהב, וה' הרי אוהב את ישראל. כמו אהבת ה', כך אהבת ישראל צריכה להיות 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', וכך זה כאשר

אתה תורם אבר חיוני של הגוף שלך להחיות יהודי חברך.

גם יש לדעת שעל ידי כך אתה מתקשר בקשר נצחי עם אותו יהודי עברו אתה תורם את הכליה, וטובים השנים מן האחד לעולם ועד. וכל שכן וקל וחמר כאשר יש כאן קשר בין שלשה יהודים שבעצם אתה תורם עבור שנים - "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".

יש לגשת לניתוח בשמחה ובטחון (בחי' נצח והוד, סוד הכליות) ואהבה רבה מעל לטעם ודעת. האהבה היא "כמים הפנים אל פנים כן לב (וכליות) האדם לאדם (מתן אדם" כנ"ל)".

"מתן אדם" הנ"ל - אהבת ישראל בכל לב נפש ומאד - היא שלמות המכוון של אהבת ישראל - אחדות ישראל, אנחנו בפשטות נעשים גוף ונפש אחד. בשורות טובות!

'בואם' בעצמות!

אני מתקדם".
"אין לנו זמן. עוד רגע מחסלים אותנו... טוס מפה!".

דו-שיח זה נשמע כמו הקלטה מארועי שמחת תורה האחרון, ה' ישמרנו... אבל הוא גם יכול להיות תאור ציורי לופוח בין שני יהודים יראי שמים על ארץ התפלה הרצוי. יצא לכם להסתובב בין בתי כנסיות המשתייכים לקהלות ישראל המגוננות? אם כן, בודאי הבחנתם בהבדלים בין המקומות בארץ התפלה. יש מקומות בהם נפרת האריכות בתפלה ולעמתם יש מקומות בהם דוקא מקצרים והולכים, ואני לא מתכוון לאותם שגחפים לרוץ הלאה לעסקי חלין.

כאשר אנו עומדים להתפלל קם עלינו אורב. מענין, אבל דוקא אז. אלו המחשבות הזרות התוקפות את המחשבה שלנו בדיוק כאשר אנו באים לעמד לפני ה'. זה יכול להיות הלגו החדש שקבלתי אתמול או משחק 'תפסוני' שעומד להתקיים בהפסקה

לפני כמה שבתות קראנו על מרים והצרעת שפקדה אותה. עם ישראל כלו נאלץ להמתין במשך שבוע ימים עד לרפואתה. משה רבינו, למרות שהנגע בא כתוצאה מהדבור אודותיו, לא נטר לה איבה ונעמד להתפלל בעדה, כשהוא עושה זאת בקצור נמרץ. תפלתו כוללת בסך הכל משפט קצר בן חמש מלים – "אל נא רפא נא לה".

ידוע שחסידים הראשונים היו שוהים ומאריכים בתפלה שעות ארוכות. כאשר מדבר בצרה של בן משפחה מתבקש הדבר שבעתים. מדוע קצר כל כך משה רבינו בתפלתו? מכרחים לומר שבתפלתו הקצרה של משה רבינו טמונה דרך עבודה מיחדת, ומנהגו של משה נעשה בכונה תחלה. מהו סוד התפלה הקצרה?

כחו באחלקה

"סע, לחץ על הגז, סע כבר מהר".
"אל תלחץ. אני חיב לראות לאן

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

עלי להאבק בו, ומאבק דורש ממני מאמץ וגם, כמוכח, זמן. אריכות התפלה במקרים אלו נדרשת עבור דחית המחשבות (עבודת "סור מרע"), אבל בעקר עבור רכוז המחשבה בתוכן חיובי של גדלת ה' וטובו (עבודה של "עשה טוב").

דְּבָאֵרִי? בְּאֵחָדָה?

לאריכות התפלה או לקצור בה יש סבה עמקה יותר. לא מדובר רק על שיטת התגוננות כזו או אחרת מפני ההפרעות בתפלה. מדובר בשיגי סוגים של התקשרות לה'.

אחד הכנויים שאנו מכנים את ה' הוא 'אין סוף'. כל תאור שנתאר אותו יתברר יהיה חלקי וחסר משום שאנו, בני האדם, יצורים מגבלים. למשל, רופא המשפחה שלנו הוא איש מכשר וחיבי, שלמד רפואה במשך שבע שנים והתמחה במקצוע. הוא לא מסתפק בכך, אלא ממשיך גם היום להתעדכן במחקרים הרפואיים וללמד על שיטות הרפואה המתחדשות ולכן הוא נחשב לממחה בתחום שלו. אבל גם הוא בסופו של דבר בן אדם, וגם הוא לפעמים מרים את ידיו ואומר "איני יודע". אבל פאשר אני אומר לה' "כי... רופא נאמן ורחמן אתה" – זה כבר משהו אחר. ה' רופא ממחה אין סוף פעמים יותר ממנו וכך גם הרחמנות שלו.

הקדוּבה. בטח מכירים את הספור על האיש שערך קניות בשוק ופתאום, באמצע בחירת התפוזים, הוא חוטף אגרוף לחזה ומגלה שהוא... באמצע ברבת "סלח לנו"... זו הסבה לכך, שהתפלה נקראת "עבודה שבֵּלֵב". זו ממש עבודה מאמצת, משום שהיא דורשת מאתנו רכוז. עלינו להסיר מהמחשבה כל ענין זר שעלול להטרד אותה.

דְּבָאֵרִי? אִי דְּקָרִי?

אז איך נפטרם מאותן מחשבות זרות? זה בדייק הופוך בין המתונים למזדדדים: הממהרים, אלו הגורסים כי "תפלתם מהרה – באהבה תקבל", טוענים כי דוקא הזריזות היא הפועלת את הדיפת המחשבות הזרות. פשוט אין זמן לחשב אותן. למה הדבר דומה? לאדם העולה לעגלה ומבקש לנסע באמצעותה ליריד, אבל נערים פרחחים מנסים לשבש את נסיעתה ומיידים עליה אבנים כדי לגרם לה לעצור. מהי העצה? להגביר את המהירות, כך שלא יוכלו לפגוע בה, וכך שכן שלא יצליחו לעלות ולהכניס לתוכה.

מה טוענים הממתנינים מנגד? שעצת הגברת המהירות טובה כל עוד לא נכנס אותו פרחח אל תוך העגלה. אבל מה לעשות? מאחר מדי... הוא כבר נמצא בתוכה, מתרוחח לו על הפרסה ועוד רגע זורק אותי החוצה. במקרה כזה

הוא מעל ומעבר לכל אותן התכונות הטובות שבהן אנו מנסים לתאר אותו. באריכות התפלה אנו פונים אל "ה' אחד", אבל בשעה שאנו נקשרים עם עצמותו ותברך אנו עולים למקום סודי בו ה' מכנה "יחיד", בו הוא לגמרי לבדו, ביחידות גמורה.

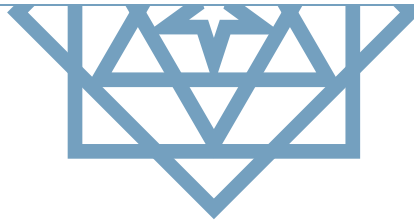
ההתקשרות המיוחדת הזו מתגלה בלב שלי דוקא בשעה של צער. בשעת צרה אני יודע בודאות שגם שם נמצא אתי ה' בעצמו! דוקא בעת צרה אני מקצר בתאורים ארכים ופונה אליו בעצמו, ואז התפלה יוצאת מעמק הלב בעצמה רבה ובצורה מרפזת, והפגיעה היא 'בול' במטרה.

זהו סודה של התפלה הקצרה!
שנופה להאריך בתפלה ולקצר בה!
שבת שלום ומברך!
5?

נו, בעת תאמרו לי אתם: כמה זמן מחשבה נדרש לי כדי להכיר ולהרגיש בלב את הרחמנות של ה' עלי? את היותו הרופא מספר אחד בעולם? בין שכת הרפואה של ה' הוא 'אין סוף', תהיה התשובה לשאלה שלי דומה – אין סוף זמן. המקום בתפלה בו אנו נדרשים להאריך במיחד הוא במלה "אחד" שבקריאת שמע, והפונה היא בעקר לאריכות במחשבה. על מה נחשב? על כך שכל מה שאנו מכירים בעולם – בשמים ובארץ ובכל ארבע רוחות העולם – נכלל בו ותברך. "ה' הוא הכל והכל הוא ה'". זהו (בקצור...) סוד התפלה הארכה.

'אדם' קצרות

מתי הופכת התפלה להיות קצרה?
כאשר אני נקשר לה' בעצמו. ה' עצמו

עבודת התפלה בשבת

היא מיסודות החסידות. עונג-שבת אמתי הוא התפלה באריכות, בשלווה ובנחת, שאין בימות החול – "אז תתענג על הוי". דווקא בשבת, בה אין בקשת-צרכים בתפלה, יש פנאי לעבודת התפלה במובנה העמוק – "עבודה שבלב", שתכליתה לחולל שינוי בנפש האדם מתוך המפגש עם ה'. כיצד מתפללים תפלה כזו? בנוסח החוזר על עצמו בכל תפלות השבת – "רצה נא במנוחתנו..." – יש רצף של 8 בקשות רוחניות, שבתיות, שבהחלט מזמינות להתמקד בהן בתפלת השבת. **התבוננות** מתחילה ממצייאת **המבנה** שעושה סדר, הופך רצף של בקשות פרטיות למהלך שלם, אוסף של נקודות לתמונה שלמה. בשלב הבא, מעמיקים בכל משפט ובכל מלה מתוך המבט הכללי, ואז נשזרת מחרוזת-פנינים – פניני-השכלה, שנותנות משמעות חדשה למלים, והעיקר, פניני-עבודה שהופכות את הבקשות למורות דרך בחיינו-שליחותנו בעולם הזה. בהתבוננות היפהפיה הזו פותח השיעור הראשון בגליון, והוא מפיק מהתפלה שלל תובנות: העבודה בה מתגלה קדושת ישראל, החלק האישי של כל אחד בתורה, המהפך מתחולל בנשמה ברגע הלידה, עבודת ה' ללא פניות גם במחוזות המודעות העצמית, ועוד ועוד. גם שני השיעורים הבאים עוסקים ב'עבודה', בתפלה ובאמונה, ואחריהם שיחה מרתקת ומלאת-השראה עם האדמו"ר מקוסוב זצ"ל. אסור לפספס.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר